

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาได้ประมวลข้อมูลเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1 บริบทชุมชนบ้านหนองหอย

4.1.1 ความเป็นมาของบ้านหนองหอย

4.1.2 ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชน

4.1.3 สภาพทั่วไปของชุมชน

4.2 แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านหนองหอย

4.2.1 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

4.2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรและธรรมชาติ

4.2.3 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

4.3 ชุมชนบ้านหนองหอยกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

4.3.1 สภาพการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองหอย

4.3.2 การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ศักยภาพ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองหอย

4.4 ผลการสำรวจความคิดเห็นความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนหมู่บ้านหนองหอย

4.5 ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในหมู่บ้านหนองหอย

4.6 กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหนองหอย

4.6.1 การดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

4.6.2 การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน

4.6.3 โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

4.7 การนำผลการวิจัยไปใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน

4.1 บริบทชุมชนบ้านหนองหอย

4.1.1 ความเป็นมาของบ้านหนองหอย

1) การตั้งถิ่นฐาน

ผลการศึกษาของวาทีณี คุ่มแสง (2553: 15) พบว่า ชาวมังบ้านหนองหอยมีการอพยพย้ายมาจากอำเภอฟาง ตั้งแต่สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงนั้นมีประชากรในหมู่บ้านเพียง 7-8 หลังคาเรือน ต่อมามีคนเพิ่มเข้ามาอีกจนถึงปัจจุบันประมาณ 100 กว่าหลังคาเรือน ในปีพ.ศ. 2502 หน่วยปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดน เริ่มสร้างความสัมพันธ์ในพื้นที่พร้อมกับการศึกษาและรักษาความปลอดภัย พ.ศ.2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรในหมู่บ้านหนองหอยและทรงมีพระราชดำริว่า “ควรมีการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรด้วย” จากนั้นกรมป่าไม้จึงได้จัดหน่วยงานเข้าร่วมดำเนินงานกับหน่วยงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสัมพันธ์ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ ได้แก่กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมอนามัย และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2514 ได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนแทนการปลูกฝิ่น (พื้นที่บริเวณหมู่บ้านหนองหอยก่อนปี พ.ศ.2514 เป็นพื้นที่ปลูกฝิ่นที่ใหญ่ที่สุดที่ใกล้เขตเมือง โดยพื้นที่ปลูกฝิ่นคือบริเวณหน้าหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของสำนักงานโครงการหลวงและบ้านหนองหอยหมู่ที่ 2 มีหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี เป็นองค์ประธานมูลนิธิโครงการหลวง และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินด้วยพระบาทมาที่หมู่บ้านแห่งนี้

จิตรดา อินทรกำแหง (2553) ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และอธิบายถึงความเป็นมาการเรียกชื่อของชาวชุมชนไว้ว่า

“...ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2516 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ได้เสด็จยังโรงเรียนหมู่บ้านหนองหอย สมเด็จพระนางเจ้าฯถามว่า เดี่ยวนี้ชาวไทยเรียกผู้ใหญ่ว่า “แม้ว” ผู้ใหญ่จะให้เรียกอะไร มีคนแก่คนหนึ่งซึ่งเสียชีวิตไปแล้วยืนข้างหลังลุกบอกว่า ไม่ต้องเรียกแม้วนะ เธอเป็น “มัง” แล้วลุกก็ตอบว่า ผมอยากได้ชาวมัง พระราชินีบอกว่า “อ้อ อยากได้เป็นชาวมัง ก็จะต้องให้เป็นชาวไทยเผ่ามัง” เดี่ยวนี้เรียกเป็น ชาวมังทั่วประเทศไทย พระราชินีตั้งให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 คำเรียก “แม้ว” ที่คนเมืองเรียกนั้น ตามความรู้สึกชาวมังแปลว่า “คนโง่”... ทรงกล่าวแก่ชาวมังให้เลิกปลูกฝิ่นและแนะนำให้ปลูกแครอทแทนเพราะฝิ่นผิดกฎหมาย ทำให้การปลูกฝิ่นได้หมดไปจากหมู่บ้านหนองหอยตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 เป็นต้นมา”

ปีพ.ศ.2517 หน่วยงานต่างๆได้ลดกิจกรรมลงจนเหลือหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตามปกติคือกรมป่าไม้และกรมประมงสงเคราะห์

ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530-2536 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงเกษตร ประเทศสหรัฐอเมริกาในด้านการปลูกพืชทดแทน ในปีพ.ศ.2536 กรมประมงสงเคราะห์ให้งบประมาณสนับสนุนในด้านค่าจ้างและค่าใช้จ่ายต่างๆเป็นบางส่วน ซึ่งนอกจากจะดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเพื่อพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแล้ว ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ได้ดำเนินงานในส่วนของคุณ์พัฒนาเด็กเล็ก โดยจัดครูผู้สอนพร้อมอาหารกลางวันให้เด็กด้วย

2) ความเป็นมาชื่อของหมู่บ้าน

จากการศึกษาของวาทีณี คุ่มแสง (2553: 20) พบว่า “หนองหอย” มาจากคำบอกเล่าของชาวบ้านในอดีตที่แรกตัวหนึ่งมาหาอาหารกินบริเวณหน้าหนองน้ำหน้าหมู่บ้าน มีชาวบ้านมาพบและพยายามไล่ล่าแรดตัวนั้น แรดตัวนั้นจึงหนีหายเข้าไปในหนองน้ำหน้าหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกว่า “หนองหาย” แล้วเพี้ยนมาเป็น “หนองหอย” ในปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของจิตรรา อินทรกำแหง (2553) สันนิษฐานความเป็นมาชื่อของหมู่บ้านเกิดจากการออกเสียงเพี้ยนจาก “หนองหาย” เป็น “หนองหอย” เกิดจากการที่น้ำในหนองเหือดแห้งเพราะถูกใช้ไปทำไร่ทำสวน “หนองหอย” จึงไม่ได้หมายถึง หนองน้ำที่เมื่อก่อนเคยมีหอยชุกชุมแต่อย่างใด โดยมีเรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“...สมัยก่อนมีคนเฒ่าคนแก่เล่านิทานว่าเมื่อก่อนที่บ้านนี้ยังเป็นป่าอยู่ ยังไม่มีคนมาอยู่ มีคนเมืองคนข้างล่างมาตามหาควายป่า เขาจะเอาป็นยิงตามไปยิงจะฆ่ามัน พอตามมาถึงน้ำที่เป็นบ้านสามหลัง ปัจจุบันเขาทำเป็นโรงปลูกผัก ปลูกไม้อยู่ข้างล่างแล้วมีหนองอยู่ที่นี่ ควายหายที่นั่น เขาตามหาไม่เจอ ตามหารอยเท้าไม่เจอ หนองหายๆ ควายหายที่หนอง ตอนหลังมาก็เรียกว่า หนองหอย....” (สัมภาษณ์ นายเซ่ง เตชะเลิศพนา, 12 พฤศจิกายน 2553)

4.1.2 ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชน

1) ประเพณีปีใหม่ม้ง

ปีใหม่ม้งตรงกับขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 (ระหว่างเดือน ธันวาคม – มกราคมของทุกปี) จะเป็นการพบปะกันระหว่างกลุ่มญาติ มีประเพณีขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้อาวุโส เป็นวันที่คนหนุ่มสาวในหมู่บ้านจะได้เลือกคู่ มีการจัดการแข่งขันกีฬาประเพณีและการละเล่นต่างๆ เช่น ลูกข่าง ลูก

ช่วง และยังมีการแข่งขันล้อเลื่อนกันอย่างสนุกสนาน ประเพณีปีใหม่ม้งมีวันสำคัญดังนี้ วันดา วันขึ้นปีใหม่ วันที่สาม และวันที่สี่

วันดา (แรม 12 ค่ำ เดือน 1)

ชาวม้งจะมีการเตรียมต้อนรับปีใหม่โดยทุกบ้านจะทำความสะอาดบ้าน โดยใช้ใบไผ่กวาดบ้านเพื่อเอาสิ่งไม่ดีไปกับปีเก่าและจะมีพิธีเรียกขวัญโดยนำไก่ต้มสุก 1 คู่มาทำพิธีบนแท่นบูชา โดยระหว่างงานปีใหม่นี้จะจุดธูปหรือตะเกียงไว้กลางบ้านตลอด แต่จะแข่จะสอนสิ่งดีๆให้กับลูกหลาน ระหว่างที่สอนจะนำเม็ดข้าวโพดใส่ในกระดังแล้วโยกไปมา วันดาจะเป็นวันที่ตีหม่เหล้ามากที่สุด กลางคืนของวันดาทุกคนจะเผ้ารอเสียงสัตว์ร้อง เพราะเสียงสัตว์ร้องเสียงแรกจะถือเป็นเวลาที่เริ่มต้นของวันปีใหม่ ถ้าเป็นเสียงไก่ร้องจะถือว่าเป็นดีที่สุด ทันทีที่ได้ยินเสียงสัตว์ร้องเสียงแรกผู้ชายของทุกบ้านจะยิงปืนหรือประทัดต้อนรับปีใหม่ และในเวลา 01.00 น. จะเทภาชนะที่บรรจุน้ำภายในบ้านทิ้งและตวงน้ำใสใหม่ ผู้หญิงจะเริ่มตำข้าวหุงเพื่อเตรียมเลี้ยงงานปีใหม่นี้เรียกว่า ตำข้าวปลูก

วันขึ้นปีใหม่ (ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2)

ในวันนี้จะมีการเล่นในหมู่บ้านเช่น การเล่นเกมข้าง ซึ่งจะแข่งขันกันใครดีได้หม่หรือลูกข้างหม่นได้นานก็จะเป็นผู้ชนะ นอกจากนี้วันนี้จะเป็นวันที่หนุ่มสาวจะเลือกคู่กันโดยใช้วิธีโยนลูกช่วง โดยหนุ่มสาวจะแต่งกายด้วยชุดสวยงาม ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายทำลูกช่วงซึ่งทำจากผ้าเป็นลูกกลมๆและวานให้เพื่อนผู้หญิงหรือหญิงที่แต่งงานแล้วเป็นผู้นำลูกช่วงของตนไปมอบให้ชายหนุ่มที่ตนพึงพอใจ หญิงสาวที่ทำหน้าที่เป็นแม่สื่อนี้จะบอกกับชายหนุ่มว่าลูกช่วงนั้นเป็นของหญิงสาวคนใดเพื่อที่ชายหนุ่มจะได้นำลูกช่วงนี้ไปโยนหรือขว้างเล่นกับหญิงสาวผู้เป็นเจ้าของลูกช่วงนั้นต่อไป หรือหากผู้ชายหมายตามหญิงสาวคนใดไว้ก็จะขอยื่นลูกช่วงด้วย ถ้าฝ่ายหญิงไม่พอใจก็จะไม่โยนด้วย ระหว่างที่ชายหนุ่มหญิงสาวโยนลูกช่วงจะมีการสวาทแต่งงานกันหลังงานปีใหม่นี้(ตามประเพณีเดิมแล้ว ถ้าผู้ชายพอใจก็จะจุดหญิงสาวขึ้นไปด้วยเลยแล้วค่อยมาทำการสวาทกันภายหลัง) วันขึ้นปีใหม่นี้ แต่ละหลังคาเรือนก็จะจัดเลี้ยงแขกที่เข้าไปเยี่ยมในบ้านซึ่งจะมีการตั้งวงตีหม่สุราตามธรรมเนียมของชาวม้ง แล้วจะมีการตีหม่เหล้าข้าวโพดเตรียมไว้สำหรับฉลองเทศกาลปีใหม่ (ธรรมเนียมการนั่งในวงสุราจะนั่งตามอาวุโส ผู้ที่อาวุโสน้อยกว่าจะนั่งทางด้านซ้ายมือมือของผู้ที่อาวุโสมากกว่า โดยจะเริ่มตีหม่จากผู้อาวุโสที่หัวแถวก่อนแล้ววนไปที่ละสองจอกจนครบเก้ารอบ รอบสุดท้ายจะเป็นจอกใหญ่กับจอกเล็ก เรียกว่า แม่วักกับลูกวัก ทุกคนในวงต้องดื่มให้หมดเพื่อเป็นการให้เกียรติเจ้าบ้าน ถ้าใครดื่มไม่ไหวก็ต้องให้คนในครอบครัวมายืนข้างหลังคอยช่วยดื่ม :โฆษิต ไชยประสิทธิ์)

วันที่สาม (ขึ้น 2 ค่ำ เดือน 2)

เป็นวันที่จะไปดำหัวผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วที่หลุมศพและถือเป็นวันสุดท้ายของปีใหม่ ไก่ที่ต้มไว้วันแรกต้องกินหมดภายในวันนี้และดับธูปหรือจุดตะเกียงที่จุดไว้ตลอดปีใหม่

วันที่สี่

เป็นวันที่ส่งผีกลับ ในตอนเช้าจะต้มไก่ใหม่ไว้บนโต๊ะ ผู้นำครอบครัวทำพิธีปล่อยผีกลับ และบอกไว้ว่าถ้ามีอะไรจะเรียกผีนี้กลับมาช่วย ในหมู่บ้านบางหมู่บ้านจะมีต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน เรียกว่า “ตงเซ้ง” ซึ่งต้องดูแลให้ดี หากไม่ดีจะทำให้เกิดเหตุร้ายขึ้นได้ และในวันที่สี่นี้หมู่บ้านที่มีตงเซ้งก็จะเข้าไปทำความสะอาดและพิธีตงเซ้งเพื่อขอพรให้อยู่ดีมีสุข

การละเล่นพื้นบ้าน

ส่วนใหญ่จะจัดขึ้นพร้อมกันวันปีใหม่มั้ง การละเล่นต่างๆของชาวม้งได้แก่ การตีลูกช่วง การยิงหน้าไม้ การโยนไข่ การประกวดแม่บ้านสมบูรณ์ การโยนลูกช่วง การร้องเพลงม้ง การแข่งขันล้อเลื่อนไม้ (ล้อเลื่อนไม้เกิดขึ้นมาจากการดำรงชีวิตของชาวไทยภูเขา ซึ่งจะต้องใช้วัตถุดิบจากป่า เช่น ฟืน พืชผัก น้ำ ฯลฯ เวลาจะทำการขนย้ายมาเก็บไว้ก็ต้องขึ้นลงเป็นระยะทางไกล จึงมีการประดิษฐ์เครื่องทุ่นแรงขึ้นมาจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เกิดเป็นล้อเลื่อนขนลากสิ่งของจากบนดอยสูงชันเพื่อประหยัดเวลา และแรงงาน ต่อมาจึงมีการดัดแปลงเพื่อใช้ในการแข่งขันกัน : โฆษิต ไชยประสิทธิ์)

2) ความเชื่อและพิธีกรรมชุมชน

2.1) ความเชื่อเรื่องผี

ชาวม้งมีความเชื่อดั้งเดิมคือการนับถือผีบรรพบุรุษและผีต่างๆ ส่วนน้อยที่จะนับถือศาสนาพุทธและคริสต์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวม้งนับถือจะเริ่มจากจุดต่างๆภายในบ้านที่หลักๆแล้วมีอยู่ 5 จุด โดยแต่ละจุดได้รับการเซ่นไหว้ตามโอกาสเพื่อการปกป้องคุ้มครองผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้าน

2.2) ความเชื่อเรื่องขุนหลวงวิลังกะ (วิลังคะ)

ชาวม้งบ้านหนองหอยนับถือขุนหลวงฯ นับถือขุนหลวงฯ เป็นอย่างมาก มีการบนบานสานกล่าว เช่นไหว้ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องการทำมาหากิน ขอให้ผลผลิตออกมาดี ช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่ดีมีสุข โดยพิธีบูชาเช่นไหว้ขุนหลวงฯจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกๆสิ้นปี

4.1.3 สภาพทั่วไปของชุมชน

โครงการหลวงมีลักษณะเป็นพื้นที่สูง ภูเขา ลูกคลื่น ลอนลาด ลอนชัน อยู่ตอนบนของกลุ่มน้ำแรมและแม่สา สูงจากระดับน้ำทะเล 780-1,430 เมตร มีพื้นที่รับผิดชอบ 21.17 ตารางกิโลเมตร หรือ 13,231 ไร่ จำนวน 7 กลุ่มบ้าน 364 ครัวเรือน ประชากร 2,607 คน ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าลีซอ คนเมืองและจีนฮ่อ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางและค่อนข้างเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง (PH 5.0-6.5) อุณหภูมิเฉลี่ย 24.8 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,416.8 มิลลิเมตรต่อปี ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 86 เปอร์เซ็นต์

4.1.3.1 รายชื่อหมู่บ้านที่อยู่ภายในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยและค่าพิกัด (ที่มา: ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย)

ลำดับ	หมู่บ้าน	ค่าพิกัดที่ตั้ง	
		E	N
1	บ้านปางไฮ	481,070	2,096,126
2	บ้านแม่ธิ	478,854	2,095,793
3	บ้านหนองหอยใหม่	479,328	2,094,066
4	บ้านหนองหอยเก่า	481,430	2,093,355
5	บ้านสามหลัง	481,277	2,092,511
6	บ้านห้วยห้วย	480,906	2,091,999

4.1.4 สภาพเศรษฐกิจของชุมชน

1) ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน

โครงการหลวงหนองหอยประกอบด้วย 7 กลุ่มบ้านคือบ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านสามหลัง บ้านห้วยห้วย บ้านแม่ธิ และบ้านปางไฮ โดยมีจำนวนหลังคาเรือน 364 ครัวเรือน 503 ครอบครัว และจำนวนประชากร 2,607 คน เป็นชาวเขาเผ่าม้งมากที่สุด นอกนั้นเป็นคนเมือง จีนฮ่อและลีซอ

ลักษณะของครัวเรือนโดยทั่วไปนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับลัทธิผี และมีบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ควบคู่กับลัทธิผี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 7.16 คน มีผู้อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 20-60 ปี) ร้อยละ 69.39

การประกอบอาชีพร้อยละ 87.42 ทำการเกษตรในครัวเรือนเพียงอย่างเดียว และมีผู้ประกอบอาชีพอื่นเพียงอย่างเดียวร้อยละ 2.26 นอกนั้นประกอบอาชีพการเกษตรควบคู่กับการ

รับจ้าง ทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร การถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ใดๆ เฉลี่ย 9.43 ไร่ต่อครัวเรือน

2) รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้สุทธิของครัวเรือนเท่ากับ 64,761.32 บาทต่อปีในขณะที่ภาวะหนี้สินและการกู้ยืมเงินของครัวเรือนนั้น มีการกู้ยืมทั้งหมดเฉลี่ย 8,405.40 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี ส่วนใหญ่กู้เพื่อใช้ในการเกษตร (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีพ.ศ. 2553, เอกสารแนบเล่ม มปป.: 12)

3) สภาพการผลิตทางการเกษตร

ครัวเรือนส่วนใหญ่ปลูกผักเป็นอาชีพหลัก พืชที่สำคัญคือผักกาด หอมห่อ ผักกาดหงส์ กะหล่ำปลี แครอท หอมญี่ปุ่น กระเทียมต้น ปวยเล้ง ฟักแม้ว ซาโยเต้ และมะเขือเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการผลิตในช่วงฤดูฝน นอกนั้นมีการปลูกไม้ผล และไม้ตัดดอกบ้าง โดยไม้ผลที่ปลูกมากได้แก่ ลิ้นจี่ นอกนั้นเป็นป๊วย ท้อ พลัม พลัมและอะโวคาโด ส่วนไม้ดอกคือลิลลี่ โดยมีเกษตรกรที่ส่งผลผลิตขายผ่านมูลนิธิโครงการหลวง ประมาณ 197 ครัวเรือน หรือคิดเป็น 61% ของครัวเรือนทั้งหมด

3.1) ผลผลิตทางการเกษตร

1) ส่งเสริมปลูกพืชผัก 50 ชนิด โดยมีพืชที่มีการจำหน่ายสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ผักกาดขาวปลี ผักกาดหางหงส์ ผักกาดหอมห่อ กะหล่ำปลี และปวยเล้ง โดยมีลักษณะของการดำเนินงานคือผักส่งเสริมปกติและผักตกแต่งพร้อมขาย ผักแผนช่อดก ซึ่งจะมีผลผลิตหลักคือ ผักกาดหอมห่อ กะหล่ำปลี แครอท กระเทียมต้น พริกหวานเขียว ปวยเล้ง เทอร์นิพ บล๊อคโคลี และแรดิช โดยส่งเสริมการเพาะปลูกในระบบ GAP (Good Agricultural Practice) และในระบบผักอินทรีย์ (Organic Vegetable)

2) ไม้ผล ได้แก่ บัวย พลัม พลัม สตรอเบอรี่ สาลี่ อะโวคาโด องุ่น พืช และกีวีฟรุต

3) ไม้ดอก ได้แก่ กัลลวยไม้ (ฟลาแนนออฟซีส) กัลลวยไม้ดิน ผืนประดับ เตชี แพนซี ไวโอล่า เทียนฝรั่ง พิทูเนีย ลาเวนเดอร์ ลิ้นมังกร ซิลเวอร์ดัส ยิบซอพฟิลล่า อะคิลเลีย คาเลนดูล่า ไฮเดรนเยีย

4) ส่งเสริมปศุสัตว์ ได้แก่ ไก่กระดุกดำและกระต่ายเนื้อ

3.2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

มีเนื้อที่ประมาณ 438 ไร่ หรือร้อยละ 3.38 ของทั้งหมด โดยเป็นพื้นที่ตั้งของ หมู่บ้าน สถานที่ราชการ และสถาบันต่างๆ

2) พื้นที่เกษตรกรรม

มีพื้นที่ 4,538 ไร่ หรือร้อยละ 35.02 ของทั้งหมด โดยเป็นพื้นที่นา 166 ไร่ (1.28%) พื้นที่ไร่ 136 ไร่ (1.05%) พื้นที่ไม้ผล 1,848 ไร่ (14.27%) พื้นที่ปลูกผัก 2,246 ไร่ (17.33%)

3) พื้นที่ป่าไม้

มีพื้นที่ 7,979 ไร่ (61.58%) อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่ริม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) และป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) และพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อยู่ในบริเวณด้านตะวันออกของพื้นที่ศูนย์ฯ ซึ่งยังคงมีความสมบูรณ์มาก

4) งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

งานส่งเสริมการปลูกพืชผักเมืองหนาว ที่ทำการส่งเสริมทั้งหมดประมาณ 50 ชนิด โดยมีพืชที่มีผลการจำหน่ายสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ผักกาดหอมห่อ ผักกาดหงส์ ผักกาดขาวปลี ปวยเล้ง กะหล่ำปลี โดยส่งเสริมการเพาะปลูกในระบบ GAP (Good Agricultural Practice) และในระบบผักอินทรีย์ (Organic Vegetable)

ในการส่งเสริมจะติดตามงานตั้งแต่การจ่ายเมล็ดพันธุ์ การเพาะ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการตลาด ซึ่งพื้นที่ปลูกผักส่วนใหญ่จะปลูกเฉพาะในช่วงฤดูฝนประมาณ 1,500 ไร่หมุนเวียน โดยผักจากศูนย์ฯยังคงเน้นจุดแข็งที่

สด- ด้วยระบบเย็นเร็ว (Pre-Cooling)

สะอาด- ด้วยระบบการปลูกแบบ Green Technology (Tray Culture, Hydroponic)

ปลอดภัย- ด้วยระบบการปลูกผักที่ดี (GAP)

งานส่งเสริมการปลูกไม้ผล ได้แก่ บัวย พลับ พลับ สตรอเบอรี่ สาลี่ อะโวคาโด องุ่น พืช และกีวฟรุ๊ต

งานส่งเสริมการปลูกสมุนไพร ได้แก่ โรสแมรี่ ลาเวนเดอร์ ไช้

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม

พื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 80% ใช้น้ำฝนในการเพาะปลูก สำหรับ 20% ในบางพื้นที่ใช้น้ำจากฝายกักเก็บน้ำที่กรมชลประทานสร้างและต่อท่อส่งน้ำผ่านแปลงเพาะปลูกของเกษตรกร โดยเกษตรกรจัดการต่อท่อส่งน้ำจากท่อใหญ่สู่แปลงผักของตน ด้วยระบบสปริงเกอร์ และบางพื้นที่เกษตรกรสร้างคันดินกั้นลำห้วยธรรมชาติและต่อท่อเข้าสู่แปลงเพาะปลูก

3.3) สภาพสังคมของชุมชน

3.3.1) งานพัฒนาสังคมและส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม

- 1) กองทุนหมู่บ้าน
- 2) กลุ่มแม่บ้าน
- 3) กลุ่ม GAP
- 4) กลุ่มผักอินทรีย์
- 5) กลุ่มเยาวชน
- 6) กลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 7) กลุ่มท่องเที่ยว
- 8) กลุ่มอป.พร.

3.3.2) งานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- 1) ปลูกป่าเพื่อการท่องเที่ยว
- 2) ปลูกป่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านหนองหอยใหม่
- 3) ปลูกหญ้าแฝกพันธุ์พระราชทานบ้านหนองหอยเก่า พื้นที่ 127 ไร่
- 4) ทำแนวกันไฟ
- 5) จัดเวรอยู่ไฟในเดือนมกราคม – พฤษภาคม
- 6) การปักเขตแนวที่ทำกินออกจากพื้นที่ป่า
- 7) จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน
- 8) จัดทำโครงการปรับปรุงโครงสร้างดิน (ปุ๋ยอินทรีย์)

ในพื้นที่ป่าไม้ที่ยังคงเหลืออยู่จะห้ามไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปตัดทำลาย โดยชาวบ้านร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์ไว้ห้ามไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่า หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับ สำหรับพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมจะปล่อยให้ป่าฟื้นตัว พร้อมกับปลูกทดแทนบางส่วน นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงฯ ได้ชักจูงให้ชาวเขาร่วมกันปลูกป่าอนุรักษ์และป่าต้นน้ำของชุมชนไปพร้อมกันด้วย ซึ่งพื้นที่ที่ปลูกป่ามีประมาณ 50 ไร่ ไม้ที่ปลูกประกอบด้วยจันทร์ทอง เมเปิ้ลได้หวัน นางพญาเสือโคร่ง แอปเปิ้ลป่า เลี้ยวและกระถินดอย เป็นต้น

3.3.3) หน่วยงาน องค์การที่สำคัญในชุมชน

1) ศูนย์วิจัยและพัฒนาพืชผัก

เป็นศูนย์วิจัยพืชผักเมืองหนาวที่สำคัญของโครงการหลวง โดยมีงานวิจัยรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการวิจัยพืชผักใหม่นานาชนิด และพืชสมุนไพร รวมมากกว่าร้อยชนิด

โดยเป็นแหล่งศึกษาความรู้ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเกษตรให้กับผู้สนใจและหน่วยงานต่างๆ ดำเนินงานด้านการวิจัย ทดสอบ สาธิต และผลิต ได้แก่

งานผักไฮโดรโปนิกส์ ได้แก่ ผักตระกูลสลัดเช่น โยคีชีฟเขียว โยคีชีฟแดง บัตเตอร์เฮด เรดโครอล และมะเขือเทศเชอร์รี่ เป็นต้น โดยใช้ระบบการปลูก 3 ระบบด้วยกันคือ

1) Nutrient Film Technique (NFT) คือการปลูกพืชบนสารละลาย โดยปล่อยให้สารละลายหมุนเวียนผ่านรากเป็นฟิล์มบางๆ (1-2 เซนติเมตร) โดยให้รากส่วนหนึ่งอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำ

2) Deep Floating Technique (DFT) คือการปลูกพืชในสารละลายลึก 10 เซนติเมตร ใช้ระบบน้ำหรือใช้ปั๊มลมเพื่อให้เกิดฟองอากาศ

3) Dynamic Root Floating Technique (DRF) คือการปลูกพืชในสารละลาย โดยใช้ระบบการหมุนเวียนของสารละลาย แต่ให้มีช่องว่างโคนต้นและระดับน้ำที่ไหลผ่านรากเพื่อเพิ่มออกซิเจน และลดอุณหภูมิในน้ำ

- งานวิจัย/ ผลิตไส้เดือนสายพันธุ์ขี้ตาแล้ และผลิตผลจากไส้เดือนดิน คือ ปุ๋ยจากไส้เดือนดินที่ทำการย่อยเศษผักกลายเป็นปุ๋ยคุณภาพดีอีกชนิดหนึ่ง

- งานผลิตวัสดุปลูกให้แก่เกษตรกรที่เพาะปลูกในระบบ EURAPGAP

- งานพัฒนาวัสดุเพาะกล้า

- งานพัฒนาวัสดุปลูกในระบบปลูก Bag culture/ Tray culture

- งานผลิตผักสำรองเช่น ผักตระกูลกะหล่ำ แดง พริก มะเขือ เป็นต้น

- งานผลิตปุ๋ยหมักแบบกลับกองและไม่กลับกอง

- งานวิจัยและผลิตผักสมุนไพร เช่นโรสแมรี่ ลาเวนเดอร์ เสจ ทาร์ม เล

มอน ปาล์ม คาร์โมมายด์

พื้นที่ปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย แยกแต่ละประเภท ดังนี้

1) สำนักงานและแปลงวิจัย ที่ตั้ง บ้านหนองหอยเก่า หมู่ 7 ขนาดพื้นที่ 4 ไร่ 3 งาน 95 ตารางวา

2) แปลงทดสอบและสาธิต 1 ที่ตั้ง บ้านหนองหอยเก่า หมู่ 7 ขนาดพื้นที่ 56 ไร่ 2 งาน 6 ตารางวา

3) แปลงทดสอบและสาธิต 2 ที่ตั้ง บ้านหนองหอยเก่า หมู่ 7 ขนาดพื้นที่ 4 ไร่ 97 ตารางวา

4) แปลงกำจัดสิ่งปฏิกูล ที่ตั้ง บ้านหนองหอยเก่า หมู่ 7 ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ 2 งาน 99 ตารางวา

5) บ้านพักนักท่องเที่ยว ที่ตั้ง บ้านหนองหอยเก่า หมู่ 7 ขนาดพื้นที่ 2 ไร่
2 งาน 29 ตารางวา

6) แปลงทดสอบและสาธิต 3 ที่ตั้ง บ้านแม่ขี หมู่ 4 ขนาดพื้นที่ 12 ไร่
3 งาน 79 ตารางวา

7) แปลงทดสอบและสาธิต 4 ที่ตั้ง บ้านแม่ขี หมู่ 4 ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ 1 งาน
56 ตารางวา

รวมทั้งสิ้น 84 ไร่ 1 งาน 61 ตารางวา

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

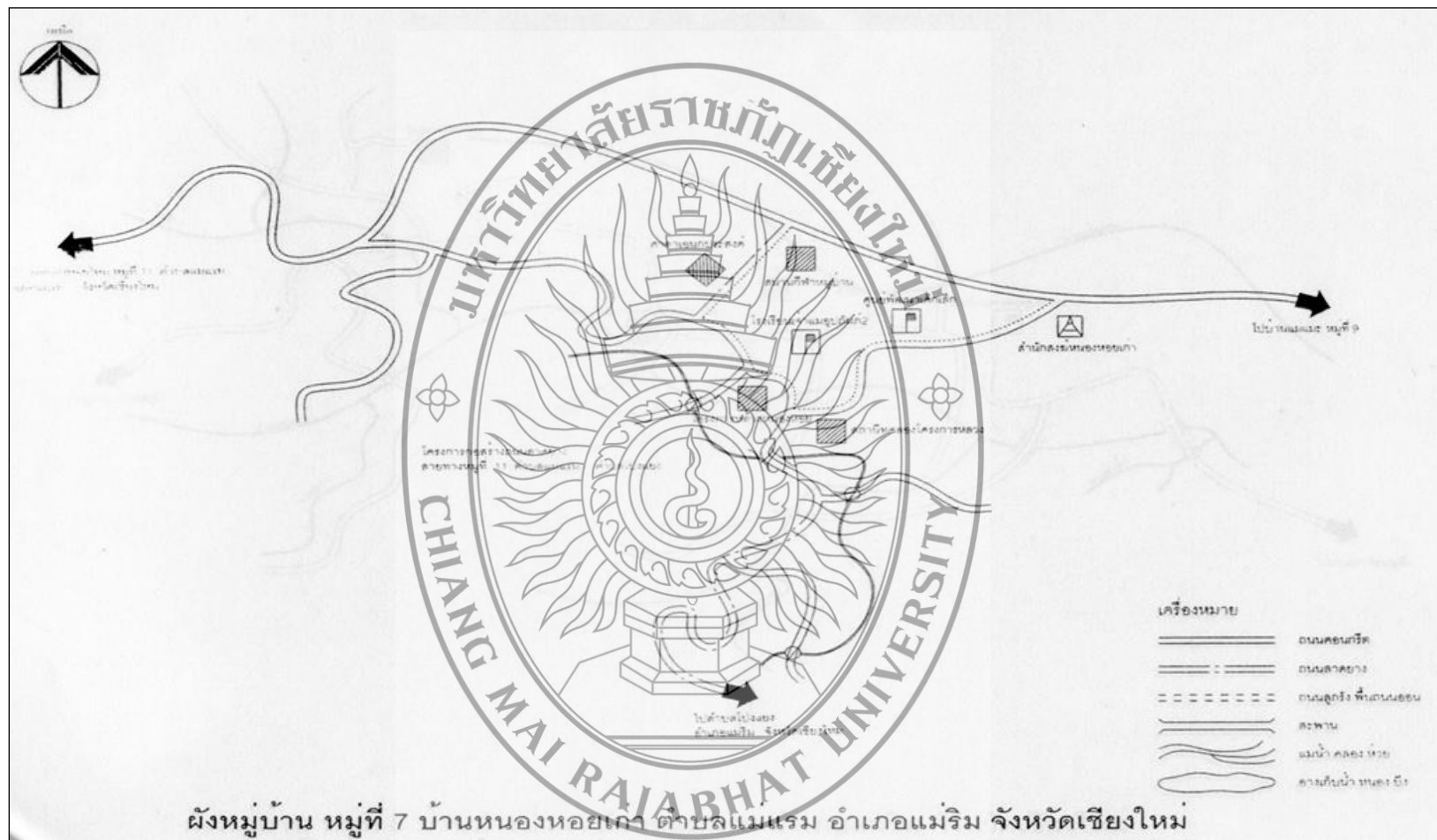
1) งานคัดบรรจุ โดยใช้เทคโนโลยี Pre-cooling ในการลดอุณหภูมิของผลผลิต เพื่อให้มีความสดนาน จนถึงมือผู้บริโภค ได้แก่ระบบ Hydro cooling สำหรับผักผลและระบบ Force air cooling สำหรับผักใบ

2) งานวิเคราะห์สารพิษตกค้าง เป็นการตรวจสอบสารพิษตกค้างในผลผลิต เบื้องต้น เพื่อให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในผลผลิตของโครงการหลวงว่าปลอดจากสารพิษแน่นอน โดยเริ่มตั้งแต่ผลผลิตในระดับแปลงปลูก

จากบริบทชุมชนที่ศึกษามาแล้วนั้นทำให้เห็นว่าศักยภาพของชุมชนบ้านหนองหอยที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยววิเคราะห์ได้สองประเด็นคือ

1) **ด้านพื้นที่** ที่ตั้งชุมชนซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูง มีความอุดมสมบูรณ์และความสวยงามทางทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าสงวนทำให้ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติยังคงสมบูรณ์อยู่ ประกอบกับวิถีอาชีพของชาวบ้านยังคงเป็นเกษตรกรรมตามลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านหนองหอย หากมองในด้านการท่องเที่ยวก็สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและธรรมชาติ

2) **ด้านคน** การมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติ โดยมีวัฒนธรรมชุมชนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไม่ให้หลงลืมไปกับกระแสความสมัยใหม่ แต่ก็ไม่ปฏิเสธความเจริญและระบบทุนนิยมที่แผ่เข้ามาในชุมชน สิ่งเหล่านี้คือกระบวนการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มองในมิติการท่องเที่ยวถือเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งต้องปลูกฝังค่านิยมให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ต่อไป

รูปภาพที่ 2 ผังหมู่บ้าน หมู่ 7 บ้านหนองหอยเก่า
(ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่)

4.2 แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านหนองหอย

4.2.1 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

จากผลสำเร็จของโครงการหลวงในปัจจุบันทำให้ผลงานของมูลนิธิโครงการหลวงเป็นที่รู้จักแพร่หลายออกไปทั่วโลก ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆของโครงการหลวงตามมานักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศเริ่มหลั่งไหลกันไปเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงกันมากขึ้น

การท่องเที่ยวในพื้นที่ศูนย์พัฒนาและสถานีวิจัยโครงการหลวง สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ นักท่องเที่ยวจะได้เห็นงานทางด้านส่งเสริมการเกษตรที่สูงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงวางรากฐานเอาไว้จนประสบผลสำเร็จอย่างงดงามในปัจจุบัน ได้เรียนรู้และเห็นการทำงานวิจัยของนักวิจัยและเจ้าหน้าที่โครงการหลวงในการค้นหาวิธีและพันธุ์พืชผักผลไม้ที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกในพื้นที่ ได้เห็นและเรียนรู้กระบวนการพัฒนาส่งเสริมของชาวเขาทำการเพาะปลูกพืชใหม่ๆ ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวของเขา ตลอดจนได้เห็นแปลงปลูกพืชผักและผลไม้เมืองหนาวนับร้อยชนิด รวมถึงไม้ดอกไม้ประดับหลากพันธุ์หลากสี

นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวยังจะได้สัมผัสกับธรรมชาติที่สวยงามของป่าไม้ ป่าต้นน้ำลำธารที่ได้รับการอนุรักษ์รักษาเอาไว้ ทั้งป่าธรรมชาติ และป่าที่ได้รับการฟื้นฟูสภาพ ที่ปลูกขึ้นมาใหม่อย่างอุดมสมบูรณ์ จนปัจจุบันไม่เห็นร่องรอยของป่าเสื่อมโทรมอีกต่อไป

ขณะเดียวกันศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุกแห่งได้ส่งเสริมให้ประชาชน คนในพื้นที่รักษาขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ไม่ให้สูญหาย ได้สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลักดันและสนับสนุนให้เกิดศูนย์วัฒนธรรมของชนเผ่า ซึ่งจะเป็สถานที่จัดแสดงวัฒนธรรมต่างๆ ตลอดจนสถานที่แสดงขายของที่ระลึกที่มาจากผลผลิตทางการเกษตรหรือหัตถกรรมที่มาจากในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สวยงามของชนเผ่าต่างๆที่อยู่ในพื้นที่ของโครงการหลวงซึ่งมีมากถึง 15 กลุ่มชาติพันธุ์ 15 วัฒนธรรม ซึ่งน่าสนใจ น่าศึกษาเป็นอย่างมาก

ปัจจุบันการท่องเที่ยวในโครงการหลวง สามารถเดินทางได้สะดวกมากขึ้นแม้ว่าบางเส้นทางยังไม่ค่อยจะสะดวกมากนักก็ตาม แต่ก็ทำให้การท่องเที่ยวมีรสชาติดมากขึ้น หลายคนเลือกที่จะเดินทางในหน้าหนาว เพราะชอบความหนาวเย็น ท้องฟ้าใส ดอกไม้สวย แต่หลายคนก็ชอบเดินทางในหน้าฝน เพราะชอบความชุ่มฉ่ำของสายฝน ความเขียวชอุ่มของทุ่งนา ป่าไม้ และความสวยงามของลำธาร น้ำตก และบางคนก็ชอบเที่ยวในหน้าร้อน เพราะอากาศกำลังสบายไม่หนาวเกินไป ชอบสีสันสดสวยของดอกไม้ป่าหลายชนิดที่แข่งกันออกดอกบานสะพรั่ง การเดินทางก็ไม่ยากลำบากนัก

โครงการหลวงทุกแห่งก็สามารถเดินทางเที่ยวกันได้ตลอดทั้งปี แต่ละฤดูกาลก็มีเสน่ห์และความสวยงามที่แตกต่างกันออกไป เช่นในช่วงหน้าหนาว ดอยต่างๆจะสดใสไปด้วยไม้ดอกไม้

แบ่งบาน แข่งขันกันชูช่อสวย ส่วนในหน้าร้อนไม้ผลขนาดใหญ่จะเริ่มจะออกดอกบานสะพรั่งเต็มสี สันทั้งหุบเขาสร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็นได้อย่างไม่รู้ลืม แต่ถ้าเป็นหน้าฝนผลไม้หลายชนิดก็เริ่มผลิปลูกออกผล ลูกพลับสีส้มสดแข่งกันออกสลับกับลูกสาสีเหลืองอ่อนเต็มต้นท่ามกลางสีเขียวข่มของดงดอย และความฉ่ำเย็นของสายฝน รวมถึงพืชผักเมืองหนาวสดๆ ที่มีให้ชมและมีให้ชิมกันตลอดทั้งปี

การเดินทางท่องเที่ยวในโครงการหลวง สามารถเดินทางได้ทั้งรถส่วนตัวหรือรถประจำทางแล้วต่อกันด้วยบริการของรถสองแถว แต่หลายแห่งต้องใช้รถขับเคลื่อนสี่ล้อเท่านั้น แต่ไม่ว่าจะเดินทางไปด้วยวิธีไหน สิ่งที่จะได้รับเหมือนกันก็คือความประทับใจในความสวยงามของภูมิทัศน์ ภูมิอากาศที่เย็นสบายจนถึงหนาวเหน็บ วิถีชีวิตที่สงบสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่ รวมถึงความอร่อยจากการได้ลิ้มรสอาหารพื้นเมืองและพืชผักผลไม้ที่สด สะอาด อร่อยและปลอดภัยในโครงการหลวงแต่ละแห่ง

สำหรับท่านที่นิยมขับรถด้วยตนเอง คงต้องเป็นคนขับรถเก่งพอสมควรมีประสบการณ์ในการขับรถขึ้นภูเขาสูงชันและคดเคี้ยว เพราะศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเกือบทั้งหมด อยู่บนเทือกเขาหรือที่สูงเกินกว่า 500-1,500 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลทั้งสิ้น และถ้าเป็นหน้าฝน รถที่จะขับไปก็ควรจะเป็นรถขับเคลื่อนสี่ล้อจะสะดวกและปลอดภัยที่สุด

โครงการหลวงทั้ง 38 แห่ง กระจายกระจายอยู่เฉพาะในภาคเหนือตอนบน บริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูนและพะเยา โดยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดเชียงราย เส้นทางที่อยากจะแนะนำมีอยู่ 6 เส้นทางด้วยกัน โดยจะจัดศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่อยู่บนเส้นทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกันเอาไว้เป็นกลุ่ม ที่จะสามารถเดินทางเป็นวงกลม หรือเป็นเส้นทางไปกลับหรือเป็นเส้นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ ดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวโครงการหลวงเส้นทางที่ 1 หนองเขียว แก่น้อย อ่างช้าง หมอกจ๋าม ห้วยลึก

เส้นทางท่องเที่ยวโครงการหลวงเส้นทางที่ 2 พระบาทห้วยต้ม ห้วยส้มป่อย ชุนแปะ แม่โถ แม่สะเรียง แม่ลำน้อย ปางอุ๋ง

เส้นทางท่องเที่ยวโครงการหลวงเส้นทางที่ 3 หนองหอย แม่สาใหม่ ปางดะ แม่แพะ พุงเรา พุงเริง ห้วยเลี้ยว

เส้นทางท่องเที่ยวโครงการหลวงเส้นทางที่ 4 ห้วยน้ำริน ห้วยโป่ง ห้วยน้ำซุ่น แม่ปุนหลวง สะโงะ ห้วยแล้ง ปังค่า

เส้นทางท่องเที่ยวโครงการหลวงเส้นทางที่ 5 อินทนนท์ ชุนวาง แม่สะป๊อก แม่แฮ วัดจันทร์

เส้นทางท่องเที่ยวโครงการหลวงเส้นทางที่ 6 แม่หลอด ม่อนเงาะ ป่าเมี่ยง ดินตก แม่ทาเหนือ

4.2.1.1 ความเป็นมาและการก่อตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยตั้งอยู่ที่หมู่ 7 บ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ระยะห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 39 กิโลเมตร พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 1,200 เมตร อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 22 องศาเซลเซียส ตั้งอยู่บนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง อาศัยอยู่ในเขตที่กำหนดให้เป็นพื้นที่เขตลุ่มน้ำชั้นที่ 1 อันเป็นต้นกำเนิดของต้นน้ำลำธารแห่งหนึ่งของประเทศ ประกอบอาชีพการปลูกพืชผักเป็นหลักโดยเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ในอดีตชาวเขาเหล่านี้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยการบุกรุกทำลายป่าเพื่อเปิดที่ทำกินใหม่สำหรับทำไร่เลื่อนลอยปลูกฝิ่นบนพื้นที่ประมาณ 400 – 500 ไร่ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอันดับหนึ่งของพื้นที่แห่งนี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ปลูกฝิ่นที่อยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุด

ในปีพ.ศ. 2502 หน่วยปฏิบัติการตำรวจชายแดนได้เริ่มเข้ามาสร้างความสัมพันธ์ในพื้นที่และให้การศึกษาดูแลจนรักษาความปลอดภัย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านหนองหอยและทรงมีพระราชดำริว่าควรจะมีการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร จากนั้นกรมป่าไม้ได้จัดตั้งหน่วยงานร่วมกับหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาปฏิบัติงานประจำหมู่บ้านและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2517 หม่อมเจ้ากิติ์เดช รัชนิ องค์ประธานมูลนิธิโครงการหลวง ทรงเห็นว่าบ้านหนองหอยมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ได้มีการขยายหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้านคือบ้านหนองหอยใหม่และหนองหอยเก่า อีกทั้งยังมีการปลูกฝิ่นมากทั้งที่อยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่ สมควรที่มูลนิธิโครงการหลวงจำเป็นต้องเข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงได้จัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย” ขึ้นเพื่อให้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะพืชเสพติด

วัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

- 1) เพื่อส่งเสริมอาชีพการเกษตร โดยแนะนำพืชเศรษฐกิจใหม่ๆทดแทนการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอย
- 2) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต้นน้ำลำธารและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น
- 3) เพื่อยกสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้นทดแทนคนพื้นราบ
- 4) เพื่อพัฒนาชาวเขาให้มีความสำนึกในความเป็นไทย ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยมีหมู่บ้านในความรับผิดชอบ 5 หมู่บ้านคือ บ้านสามหลัง หนองหอยเก่า หนองหอยใหม่ แม่ขี และปางไฮ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 11,875 ไร่ รวมประมาณ 442 ครอบครัว ประชากร 2,007 คน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเมืองและชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้แก่ ม้ง ลีซอ จีนฮ่อ มูเซอ และเย้า

การดำเนินงานประกอบด้วย งานส่งเสริม งานวิจัย งานสาธิต และงานผลิตเมล็ดพันธุ์ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย เริ่มดำเนินงานในพื้นที่ด้วยการทดสอบวิจัยพืชผักเพื่อหาพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทำการแปลงสาธิตการปลูกพืชผักเป็นตัวอย่างให้เกษตรกรพร้อมกับคัดเลือกเกษตรกรผู้นำ โดยจัดให้ดูงานด้านการปลูกพืชผักนอกพื้นที่ เพื่อกลับมาปฏิบัติโดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยให้เกษตรกร

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยได้ชักจูงให้ชาวเขาร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์ไว้ห้ามไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่า หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูปรับ สำหรับพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมจะปล่อยให้ป่าฟื้นตัวพร้อมกับปลูกทดแทนบางส่วน นอกจากนี้ยังได้ชักจูงให้ชาวเขาร่วมกันปลูกป่าอนุรักษ์ของชุมชนเป็นประจำทุกปี ในส่วนของกลุ่มหนุ่มสาวและกลุ่มนักเรียนก็ได้ดำเนินการปลูกป่าอนุรักษ์และป่าต้นน้ำของชุมชนไปพร้อมกันด้วย

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ได้พัฒนาและก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ซึ่งศูนย์ฯ คาดหวังไว้ว่าเมื่อได้ส่งเสริมให้ชาวเขาได้ช่วยเหลือตนเอง หยุดการตัดไม้ทำลายป่า อนุรักษ์แหล่งต้นน้ำลำธาร ปลูกพืชบนที่ดินที่เป็นหลักแหล่ง มีรายได้แน่นอน ปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างถาวร มีความสนใจด้านการศึกษา และมีความรู้ในด้านสาธารณสุข สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามสมควรแล้ว ศูนย์ฯ แห่งนี้จะมีโอกาสเปิดตัวในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามที่อยู่ใกล้ตัวเมืองอีกแห่งหนึ่ง

1) ภูมิประเทศ

พื้นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 850 -1,460 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง

2) ภูมิอากาศ

อุณหภูมิต่ำสุด ประมาณ 0 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิสูงสุด ประมาณ 30 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิเฉลี่ย ประมาณ 21 องศาเซลเซียส

3) การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

3.1) งานทดสอบสาธิต ได้แก่ การทำแปลงองุ่น สตอเบอรี่ มะม่วง อะโวคาโด และพลัม

3.2) ด้านการส่งเสริมอาชีพ มีดังนี้

- ส่งเสริมการปลูกพืชเมืองหนาว เช่นผักกาดหอมห่อ ผักกาดหางหงส์ ผักกาดขาวปลี กะหล่ำปลี ปวยเล้ง เบบี๋แครอท บล็อกโคลี่ ผักกาดขาวปลี เป็นต้น
- ส่งเสริมการปลูกไม้ผล เช่นองุ่น พลับ พลัม สตอเบอรี่ เป็นต้น

3.2) งานอารักขาพืช ได้เพาะเลี้ยงแมลงกำจัดศัตรูพืช เช่นมวนพิฆาต แมลงช้างปีกใส แมลงหางหนีบ นำไปปล่อยในแปลงผักอินทรีย์ งานควบคุมการใช้สารเคมี ให้คำแนะนำและฝึกอบรมการใช้สารเคมีที่ถูกต้องแก่เกษตรกร งานหมอฟืชให้คำปรึกษาเรื่องโรคและแมลงที่เกิดขึ้นกับพืชของเกษตรกร พร้อมทั้งเก็บตัวอย่างดินและน้ำมาวิเคราะห์สาเหตุของโรคพืช

3.3) ด้านสังคม ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร 2 แห่ง คือสหกรณ์การเกษตรหนองหอย จำกัด สหกรณ์บ้านปางไธ-แม่ขี จำกัด โครงการจิตสำนึกสร้างการมีส่วนร่วมและสนับสนุนโครงการหมู่บ้านสะอาด การส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านและเยาวชน เช่นการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การแสดงท้องถิ่น เป็นต้น

3.4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการดังนี้

- ชุมชนสะอาด จัดระเบียบชุมชนสะอาด ห้ามเลี้ยงหมู ร่วมกันทำความสะอาดหมู่บ้านทุกวันศุกร์ กำหนดกฎเกณฑ์การเก็บขยะ สร้างสรรค์ให้ถูกสุขลักษณะ
- ผลผลิตสะอาด มีการบันทึกใบ GAP ในการปลูกผักส่งโครงการหลวง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและง่ายต่อการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพิ่มพื้นที่ในการปลูกผักอินทรีย์มากขึ้น
- สิ่งแวดล้อมสะอาด โดยการแยกพื้นที่ป่าที่ทำกิน ทำแนวอนุรักษ์ดินและน้ำ

4) จุดท่องเที่ยวภายในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย มีที่น่าสนใจ ดังนี้

- อาคารผลิตผลโครงการหลวงหนองหอย
- แปลงสาธิตการปลูกพืชผัก
- แปลงสาธิตผักใหม่และการปลูกพืชผักบนสารละลาย
- แปลงสาธิตปลูกผักอินทรีย์
- โรงผลิตน้ำดื่มโครงการหลวง
- ศูนย์อาหารและแปลงสาธิตไม้ผล
- โรงเพิ่มมูลค่าและกำจัดเศษผัก

- แปลงสาธิตระบบ EUREPGAP
- แปลงสาธิตการปลูกสตอเบอรี่โดยใช้น้ำแบบประหยัด แปลงขยายโหลสตอเบอรี่
ศูนย์อาหารVIP
- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย มีบริการบ้านพักนักท่องเที่ยว สถานที่กาง
เต็นท์ บริการเช่าเต็นท์และถุงนอน มีบริการอาหาร ต้องสำรองล่วงหน้า 3-5 วัน
ก่อนการเข้าพัก
- ที่ตั้งของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 39
กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 45 นาที ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 107
เชียงใหม่-แมริม เลี้ยวซ้ายไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1096 แมริม-สะเมิง ทาง
แยกขึ้นศูนย์อยู่ระหว่างกิโลเมตรที่ 13-14 ให้เลี้ยวขวาตรงไป 6 กิโลเมตร (ทางขึ้น
เขา)

4.2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรและธรรมชาติ

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย มีจุดเด่นในเรื่องการวิจัยทดสอบ และสาธิต
เกี่ยวกับพืชผักต่างๆ อาทิ ปลูกพืชในสารละลาย (Hydroponic) ปลูกผักในโรงเรือนโดยการให้ปุ๋ย
ทางน้ำ (Fertigation) และการทดสอบผลิตผักโดยไม่ใช้ดินในผักกินผล (Fruit Vegetable in
Soiless Culture)

สำหรับพืชสมุนไพรนั้น ได้ทดลองปลูกสมุนไพรไทย จีน และฝรั่งรวม 9 ชนิด ซึ่งมี
สรรพคุณต่างกันได้แก่ แจแปนนิสมินท์ มินท์ดำ ชาหอม (ไฉ้ม) คาร์โมมายล์ หู้าหวาน เลมอน
ทายม์ เลมอนบาล์ม เจียวกู่หลาน และหญ้าปักกิ่ง นำมาชงทำชาสดดื่มเพื่อสุขภาพ

แปลงพืชผักและผลผลิตทางการเกษตรภายในชุมชน ได้แก่

- แปลงผักและงานวิจัยผักเมืองหนาว เช่นอาติโช๊ค
- แปลงสมุนไพร เลมอนทาร์ม มิ้น คาร์โมมายด์ โรสแมรี่
- ไม้ผล เช่น พลับ องุ่นไร้เมล็ด สตอเบอรี่
- แปลงผักไฮโดรโปนิกส์ เป็นเทคโนโลยีการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน เช่น ไคคัสไฟแดง และ
ผักตระกูลสลัด

หมู่บ้านหนองหอยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สวยงามและวิถีชีวิตของชนเผ่าม้งซึ่งเป็น
ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชน พื้นที่ในความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยมี
เส้นทางให้เที่ยวชมธรรมชาติหลายเส้นทาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรไปใน
ตัว ได้แก่

ภาพที่ 3 แผนที่เดินทางและแหล่งท่องเที่ยวภายในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย (ที่มา: ส่วนประชาสัมพันธ์ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่)

ภาพที่ 4 พื้นที่การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย
(ที่มา: ข้อมูลจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่)

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
☺ ชมแปลงผักและสมุนไพรนานาพรรณ												
☺ ชิมชาสดบำรุงสุขภาพ												
☺ ชมสวนไม้ผลเมืองหนาว												
1) บัว												
2) พืช ลูกท้อ												
3) พลัม												
4) พลับ สาลี่												
5) อโวคาโด												
6) องุ่น												
7) เสาวรส												
8) กาแฟ												
☺ ชมไม้ดอกไม้ประดับนานาพรรณ												
☺ ร่วมรื่นเริงปีใหม่												
☺ ชมพิธีเลี้ยงผี (เซ็งเม้ง)												
☺ ชมธรรมชาติที่สวยงามที่ม่อนलोंง												
☺ ชมธรรมชาติที่สวยงามที่ม่อนดอย												

4.2.3 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ชุมชนบ้านหนองหอยมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และมีวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจหลายอย่าง อาทิเช่น

1) ตำนานม่อนล่อง (Rock Town)

ม่อนล่อง (ภาษาถิ่นทางภาคเหนือคำว่า“ม่อน” หมายความว่า เชียง, ดอย “ล่อง” หมายความว่า โลงศพ) หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าม่อนคว่ำล่อง สามารถมองเห็นทัศนียภาพของเมืองเชียงใหม่บริเวณเส้นแม่ริม-สะเมิง ได้แก่ ตัวอำเภอแม่ริม ตัวอำเภอสะเมิง สวนพฤกษศาสตร์เอราวัณรีสอร์ท หมู่บ้านแม่สาใหม่ หมู่บ้านโป่งแยงนอก บริเวณบ้านสามหลัง ทิวทัศน์บริเวณสันเขาตอยสุเทพ-ปุย ม่อนคอย ม่อนทหาร บริเวณบ้านหนองหอย บนยอดดอยสามารถชมวิวดูได้ 2 จุด คือจุดสูงสุดของดอยม่อนล่องและจุดที่มีศาลาพักผ่อนด้านล่างของยอดดอย บนยอดดอยเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อขุนหลวงวิลังคะ ซึ่งเป็นจุดฝังศพของเจ้าพ่อขุนหลวงวิลังคะ เป็นที่มาของตำนานเล่าขานกันของชาวบ้านว่า ในอดีตมีกษัตริย์ของชาวลัวะ นามว่า “ขุนหลวงวิลังคะ”¹ เจ้าเมืองระมิงค์นคร ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพลกำลังแข็งแกร่งและมีดาถาอาคมแก่กล้า ทรงสูญเสียมเหสีอันเป็นที่รักไป นำความเศร้าโศกมาแก่ขุนหลวงวิลังคะเป็นอย่างมาก ข้าราชการบริพารเห็นดังนั้นจึงกราบทูลเรื่องเจ้าแม่จามเทวี ซึ่งเป็นเจ้าหญิงหรือเมืองลำพูน ซึ่งมีความสามารถและมีรูปโฉมที่งดงามเหมาะสมที่จะเป็นพระมเหสีองค์ใหม่ของขุนหลวงวิลังคะ ขุนหลวงฯจึงมีพระประสงค์ให้จัดขบวนอัญเชิญเจ้าแม่จามเทวีมาเป็นมเหสี ทางด้านเจ้าแม่จามเทวีเมื่อได้ทราบข่าวก็ไม่ปรารถนาที่จะเป็นชายาเนื่องจากกลัวที่จะเป็นที่ครหาแก่ชาวเมือง จึงได้ออกอุบายให้ขุนหลวงวิลังคะสำแดงอำนาจโดยการพุ่งเส่น้ำ (แหล่น) มายังเมืองลำพูน ถ้าสามารถพุ่งมาถึงได้จะยอมเป็นพระมเหสี ขุนหลวงวิลังคะจึงรับตกลงแต่ขอทำการทดสอบฝีมือก่อนโดยการพุ่งเส่น้ำจาก

¹ จากตำนาน “ขุนหลวงวิลังคะ” ต้นกำเนิดของขุนหลวงวิลังคะเป็นชาวลัวะ หรือลัวะหรือลาวจากราช ซึ่งในอดีตชนกลุ่มนี้ปกครองอาณาจักรล้านนารวม 8 ดินแดนภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมได้ขนานนามว่า “นครทมิฬพะ” หรือนคร “มิรังคะกูระ” ซึ่งมีพระอุปะติราชปกครองสืบกันมาจนสิ้น “วงศ์อุปะติ” และเริ่มการปกครองใหม่โดย “วงศ์กุนนาระ” ซึ่งในสมัยกุนนาระ ราชครองราชย์ได้ทรงเปลี่ยนนามนครมาเป็น “ระมิงค์นคร” ขุนหลวงวิลังคะ เป็นกษัตริย์องค์ที่ 13 ของระมิงค์นคร ในราชวงศ์กุนนาระ เมื่อราวต้นพุทธศักราช 1200 ทานทรงมีอิทธิฤทธิ์และฝีมือในการพุ่งเส่น้ำจนเป็นที่เลื่องลือ ทานได้ทรงครองราชย์ระมิงค์นครในสมัยเดียวกันกับพระนางจามเทวี ทรงครองเมืองหริภุญชัย ขุนหลวงวิลังคะได้สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช 1227 ณะระมิงค์นคร รวมพระชนมายุได้ราว 90 กว่าชันษา ระมิงค์นครได้ถูกปกครองสืบเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัย จนถึงสมัยพญามังรายที่ 25 ในปีพุทธศักราช 1234 ได้เริ่มสร้างเมืองใหม่ที่เชิงดอยสุเทพ และสร้างเสร็จเมื่อปีพุทธศักราช 1839 ได้ตั้งชื่อนครใหม่ว่า “เวียงนพบุรีพิงค์ชัยใหม่” หรือเวียงใหม่ และมาเป็น “เชียงใหม่” ในปัจจุบัน (ประวัติย่อพ่อขุนหลวงวิลังคะ เจ้าเมืองระมิงค์นคร. เอกสารอัดสำเนา. มปป.,มปป.)

ดอยสุเทพ แต่มาตกยังหนองน้ำทางด้านเหนือของเมืองลำพูน ต่อมาเรียกว่าหนองเส่น้ำ เจาแม่จามเทวีเห็นดังนั้น ก็คิดว่าคงไม่ได้การจึงออกอุบายโดยอำมหกปีกกว้างหลากสิ่งดงามถวายแก่ขุนหลวงวิลังคะ แล้วลงคาถาอาคมไว้เพื่อทำการสวมใส่ขณะทำการพุ่งเส่น้ำ เมื่อถึงเวลาขุนหลวงฯ ก็สวมหมวกก่อนทำการพุ่งเส่น้ำ ขณะทำการพุ่งเส่น้ำก็เกิดมีลมพัดปีกหมวกลงมาปิดตา ทำให้เสียสมาธิและอ่อนกำลังลง เสน้ำจึงพุ่งตกลงที่ดอยเงินเหนือดอยคำไปไม่ถึงเมืองลำพูน ทำให้ขุนหลวงฯ เกิดความโกรธแค้นยกทัพไปตีเมืองลำพูนแต่ได้รับความพ่ายแพ้กลับมา ขุนหลวงฯ ก็ได้รับบาดเจ็บสาหัสจนถึงแก่ความตาย ซึ่งก่อนตายได้มีพระประสงค์ให้นำศพไปฝัง ณ จุดที่สามารถมองเห็นเมืองลำพูนได้ชัดเจนแต่ไม่สามารถนำศพข้ามแม่น้ำได้เนื่องจากเป็นความเชื่อของคนในสมัยก่อนและเป็นศพบของกษัตริย์ซึ่งต้องนำไปฝัง ณ ยอดดอยที่เป็นจุดสูงสุด ดังนั้นจึงนำโลงใส่ศพเดินทางลัดเลาะไปตามสันเขา แต่ในระหว่างเดินทางล่องบรรจุศพได้เกิดคว่ำลง ณ จุดที่ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่าม่อนล่อง หรือม่อนคว่ำล่องนั่นเอง ณ จุดนี้เป็นจุดที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพเมืองเชียงใหม่ทั้งดงามและยังมีตำนานเกี่ยวเนื่องกับผากล่องของหมู่บ้านแม่สาใหม่อีกด้วย และยังมีตำนานโรงครัวของขุนหลวงฯ ซึ่งอยู่ด้านล่างหน้าผาในสมัยก่อนจะมีพืชผักสวนครัวขึ้นอยู่เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ และจะมีกลิ่นควันเหมือนคนทำอาหาร และมีก้อนหินที่มีลักษณะเหมือนก้อนเล้าก่อเตาประกอบอาหาร ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นโรงครัวสำหรับประกอบอาหารขณะที่มีพิธีศพของขุนหลวง

รูปภาพที่ 5 ทัศนียภาพบนดอยม่อนล่องยามเย็น
(ที่มา: คณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองหอย)

2) สัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีกลุ่มชาติพันธุ์

หมู่บ้านหนองหอยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านหนองหอยเก่า ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรในพื้นที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังนี้

คนเมือง	อาศัยอยู่ในบริเวณ บ้านสามหลัง บ้านปางไฮ และบ้านแม่ชิ
ม้ง	อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ และบ้านแม่ชิ
จีนฮ่อ	อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านหนองหอยเก่า และบ้านหนองหอยใหม่
ลีซอ	อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านหนองหอยเก่า
เย้า	อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านหนองหอยเก่า

นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่กันกระจัดกระจายภายในพื้นที่ต่างๆ ของชุมชน ในลักษณะการเดินเล่น เยี่ยมชม และพูดคุย

ชุมชนหนองหอยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย โดยชาวม้งซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆที่น่าสนใจ เช่น

- ปีใหม่ม้ง มีการจัดงาน 5 วัน ในช่วงเดือนธันวาคม ซึ่งมีพิธีกรรมที่น่าสนใจ มีการละเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ และการแต่งกายชุดประจำเผ่าเต็มรูปแบบ
- ประเพณีแต่งงาน
- ประเพณีอยู่กรรมประจำปีและประจำวัน
- การเลี้ยงผี เช่น ให้อบพรพบุรุษ
- หัตถกรรมประจำถิ่น เป็นหัตถกรรมที่เกี่ยวพันกับความเป็นอยู่ ได้แก่ เครื่องดนตรี เช่น ขลุ่ย แคน กลอง และขี้จาง เครื่องแต่งกาย เช่น การปักผ้าที่ใช้ตกแต่งชุดให้สวยงาม และเครื่องใช้ เช่น การตีมีดและจอบ
- การต้มเหล้าข้าวโพด บนเขวอากาศหนาวเย็น เหล้ามีส่วนช่วยให้ร่างกายอบอุ่นขึ้น
- การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

4.3 ชุมชนบ้านหนองหอยกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

โดยปกติแล้วชาวบ้านหนองหอยยึดถือเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักในการสร้างรายได้ รายได้จากการท่องเที่ยวแทบจะไม่มีผลและมีความสำคัญต่อชาวบ้านหนองหอยเท่าใดนัก ดังคำบอกเล่าของพ่อหลวงสุรินทร์ เตชะเลิศพนา ที่กล่าวถึงภาพรวมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไว้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็จะขับรถขึ้นมาเอง เมื่อก่อนยังไม่มีถนนหนทางที่สะดวกเหมือนในปัจจุบัน เข้ามาตอนหน้าแล้งฝุ่นแดงไปหมด เข้ามาตอนหน้าฝนก็เฉอะแฉะ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนในจังหวัดเชียงใหม่มากกว่านักท่องเที่ยวต่างถิ่น ด้านการ

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมื่ออดีตยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนนัก มีการได้งบประมาณมาจากโครงการหลวงบ้าง กรมป่าไม้บ้างในการจัดทำทางเดินชมทัศนียภาพในป่าในสมัยนายมลชัย เตชะเลิศพนา อดีตผู้ใหญ่บ้าน ที่จะส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนขึ้น แต่ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายใน ความร่วมมือของชาวบ้าน และหน่วยงานภายนอก การท่องเที่ยวในชุมชนจึงไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ต่อมาในสมัยนายสุรินทร์ เตชะเลิศพนา ผู้ใหญ่บ้านปัจจุบัน สื่อออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมยุคปัจจุบันมากขึ้น การเกิดขึ้นและกระแสดความนิยม “ม่อนแจ่ม” เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์ข้อมูลจากสื่อออนไลน์และการบอกเล่าลักษณะปากต่อปากทำให้สภาพการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหนองหอยเริ่มคึกคักขึ้น เกิดรีสอร์ทต่างๆ เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เช่น ม่อนม่วน มังลอร์ด เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มมองเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวขึ้นอีกครั้ง แต่ก็มีความแตกต่างจากในอดีตเพราะลักษณะและนักท่องเที่ยวจะมีความหลากหลายมากขึ้น ชาวบ้านมองเห็นรายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวอีกครั้งจากเดิมที่ให้ความสำคัญกับอาชีพเกษตรเพียงอย่างเดียว โดยได้มีความพยายามที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ มากขึ้น ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านชุมชนหนองหอยต้องปรับตัวต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4.3.1 สภาพการณ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองหอยในปัจจุบัน

การศึกษาภาพรวมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองหอยใช้กระบวนการศึกษาที่หลากหลายเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล ทั้งจากการสัมภาษณ์รายบุคคล กลุ่ม การประชุมกลุ่มย่อย ได้ข้อมูลต่างๆ ดังนี้

จากการสอบถามและสัมภาษณ์นายอนุพงษ์ คำพรรณผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย(สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2553) ได้สรุปภาพรวมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ จุดเด่นของชุมชนอยู่ที่ประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่า แต่ปัญหาก็คือประเพณีใหญ่จะมีอยู่ครั้งเดียวในรอบปีคือปีใหม่เมือง การท่องเที่ยวอื่นก็มีอยู่เช่นม่อนแจ่ม (คำว่า “แจ่ม” หมายความว่าวิว หรือมองเห็นวิวทิวทัศน์)

ในอดีตได้รับสิ่งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ให้อนุรักษ์พื้นที่ป่าไว้เพราะเป็นพื้นที่ต้นน้ำ และปลูกป่า ต่อมาศูนย์ได้ซื้อที่ดินจากชาวบ้านทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางเดินชมวิว

ผู้อำนวยการศูนย์ยังกล่าวอีกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ยังคงดำเนินปกติแต่ปัญหาอยู่ที่ชาวบ้านไม่มีเวลา แต่ถ้าพูดถึงนโยบายของโครงการหลวงด้านการท่องเที่ยว จุดประสงค์หลักคือการท่องเที่ยวชมผลิตภัณฑ์และการเกษตรของชาวบ้านว่าปลูกผักกันอย่างไร มีวิธีปลูกอย่างไร การเดินทางไม่ลำบาก จะว่าเป็นทางผ่านก็ไม่เชิง แต่จะเป็นแบบการเชิญให้แวะชม การซื้อขายผักมีอยู่ตลอดในทุกฤดูกาล แต่จะน้อยในช่วงเดือนเมษายนเพราะขาดน้ำ ก็จะร่อนน้ำฝนกันและจะเริ่ม

เพาะกล้ากันในปลายเดือนเมษายน พอมีฝนมาหรือเข้าฤดูฝนจริงๆ ก็จะลงปลูกยาวตั้งแต่มีนาคม-กุมภาพันธ์ก็ไปได้ แต่ถ้าจะให้ผักสวยจริงก็ต้องเดือนกรกฎาคม และในช่วงเดือนกรกฎาคมจะเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวขึ้นมาดูการปลูกผักมาก จะมาดูตรงโครงการหลวงก่อน ซึ่งในโครงการหลวงก็จะมีอยู่สองระบบคือระบบการผลิตและระบบการบริหารจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ต่อมาก็จะไปดูชาวบ้านในหมู่บ้านหรือผู้ประสบผลสำเร็จ จะไปดูเรื่องน้ำ เรื่องการเป็นอยู่ ตอนหลังมาดูการทำอาหารการกิน แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะกินแบบง่าย ๆ ธรรมดาคือกินผักต้ม ผักผักใส่เกลือใส่พริก ถ้าจะให้ให้นักท่องเที่ยวกินก็ทำไม่ได้ ก็ล้มเลิกไปเพราะไม่ใช่วัฒนธรรมม้ง อีกช่วงหนึ่งที่คนเข้ามามากคือช่วงหน้าหนาวช่วงที่สตอเบอรี่ออก ก็จะมีคนขึ้นมาเที่ยวและซื้อกัน

การพักของนักท่องเที่ยวจะพักในศูนย์ มีรีสอร์ทที่บริเวณด้านล่าง (บ้านสามหลัง) คนแม่แตงเป็นเจ้าของ นักท่องเที่ยวจะชมสวนองุ่น สวนผัก และไปดอยม่อนแจ่ม ดอยคว่ำล่อง (หรือคทาวน์) ทิวไร่บางกลุ่มก็จะพักที่ม้งรีสอร์ทส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างดี จะมีการแสดงที่เป็นประเพณีของม้ง มีที่พักอาหารการกินให้พร้อมและชุดการแสดง ก็จะใช้ชาวม้งมาแสดงซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากบ้านแม่ขี้ หนองหอย ปางไฮ เพราะว่าในแถบละแวกนี้จะมีชาวม้งอยู่เยอะ

ข้อจำกัดการพัฒนาการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมมาในหน้าฝน แต่มีข้อจำกัดที่จุดกางเต็นท์และไม่มีการขออนุญาตให้สร้างสิ่งก่อสร้างในบริเวณนั้น เพราะเป็นต้นน้ำ และในบริเวณดังกล่าวลมพัดแรง ถ้าลมมาแรงเกินไปจะพัดเอาหลังคไปหมด ด้านการบริหารจัดการศูนย์ต้องดำเนินการซ่อมแซมอุปกรณ์รองรับนักท่องเที่ยวด้วย เช่นซื้อเต็นท์ ซื้อหญ้ามาปูข้างคางงานเจ้าหน้าที่ดูแลรีสอร์ท การส่งเสริมให้เป็นโฮมสเตย์ค่อนข้างยากเพราะไม่ใช่วิถีชีวิตของเขา ไม่ควรทำ แต่อาจเป็นให้แยกอยู่ต่างหากเป็นหลังๆ เหมือนที่แม่สา แล้วให้มีคนดูแลต่างหาก (งานทำความสะอาด) แต่ที่แม่สาจะมีหน่วยงานภายนอกมาจัดให้ แต่ที่หนองหอยจะใช้วิธีจัดการกันเองในหมู่บ้าน.. ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ยังได้เล่าต่ออีกว่า ปัญหาที่มีอย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านไม่เจอ ถ้าเป็นชาวต่างชาติลักษณะการท่องเที่ยวไม่ได้จำกัดเส้นทางคือไปได้เรื่อยๆ ชาวต่างชาติเข้ามาเที่ยวแล้วไม่ค่อยมีปัญหาเหมือนกับคนไทย เป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพฤติกรรมการท่องเที่ยวจะแตกต่างกับชาวต่างชาติเพราะนักท่องเที่ยวชาวไทยบางส่วนคาดหวังกับความสะดวกสบาย ความพร้อมการบริการจากแหล่งท่องเที่ยว ทำให้บางครั้งการมาท่องเที่ยวสถานที่ยังไม่ได้รับการปรุงแต่งหรือมาแล้วไม่เหมือนกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ก็อาจไม่เป็นที่นิยมหรือสร้างความผิดหวังแก่นักท่องเที่ยวก็เป็นได้

การท่องเที่ยวอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชน คือการขับรถ ATV ชมธรรมชาติของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะเตรียมของรับประทานมาเอง แต่ก็สร้างปัญหาคือการทิ้งขยะเรี่ยราด ทางศูนย์ฯ ก็ประสานให้ทางบ้านแม่สาเข้ามาเก็บขยะให้ในทุกวันศุกร์

การกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมการท่องเที่ยว ก็เป็นปัญหาสำคัญเพราะเป็นการเพิ่มภาระการทำงานมากขึ้นเพราะปกติแล้วงานพัฒนาอาชีพก็มีหลายภาระกิจอยู่แล้ว...บางอย่างเนี่ย ช่วงหลังจะสอนให้เขาอยู่ได้ด้วยตัวเขาเองดีกว่าครับ อย่าไปทำอะไรให้เขาซะหมด ให้เขาได้เรียนรู้ด้วยตนเองนะครับ.. นายอนุพงษ์ คำพรรณ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยกล่าว (สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2553)

ข้อสังเกตของนักวิจัยพบว่าแนวโน้มการท่องเที่ยวของชุมชนเริ่มได้รับความสนใจจากภายนอกเพิ่มมากขึ้นจะเห็นได้จากมีรายการโทรทัศน์ จะมาทำข่าวออกทีวีตรงบริเวณม่อนแจ่มนั้นก็หมายความว่า ม่อนแจ่มได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนหนองหอยไปแล้ว และโดยปกติการจะเข้าพักในชุมชนนักท่องเที่ยวก็ควรติดต่อกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยก่อน แต่ม่อนแจ่มได้มีการทำการตลาดเช่นแผ่นพับโบว์ลัวร์ แจกนามบัตร การบอกกล่าวแบบปากต่อปากทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักม่อนที่ม่อนแจ่มได้เลย จากการสอบถามอัตราราคาค่าที่พักของม่อนแจ่มถ้าเช่าเตียงจะราคาตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไป ห้องน้ำแยกต่างหาก อาหารถ้าไม่ได้นำขึ้นมาประกอบกันเองทางร้านก็มีบริการ ทางรีสอร์ทสามารถตั้งแคมป์ไฟได้ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร เป็นต้น จากการสังเกตและสอบถามชาวบ้านพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะชนของขึ้นมาเอง เข้ามาม่อนแจ่มแล้วก็ไม่ได้ออกไปไหน กินนอนก็อยู่แต่นั้น

ส่วนหนึ่งที่ที่พักของศูนย์ฯ ไม่ได้ได้รับความนิยมเพราะไม่มีพนักงานบริการอำนวยความสะดวกประจำศูนย์ฯ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกสบาย นักท่องเที่ยวสามารถมีตัวเลือกอื่นๆ ส่งผลให้บ้านพักของศูนย์ฯ ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง และเกิดการชำรุดทรุดโทรมในที่สุด

ข้อสังเกตที่พบจากการรวบรวมข้อมูลพบว่าเมื่อก่อนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นชาวเมืองเชียงใหม่ แต่ปัจจุบันจะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากกรุงเทพฯ เป็นหลักและจังหวัดในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศเป็นอันดับรองลงมา การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านอื่นๆ เช่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี โรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่นหากนักท่องเที่ยวต้องการชมการแสดงชนเผ่า ทางโรงเรียนก็จะจัดเตรียมการแสดงของนักเรียนไว้ให้ แต่ต้องบอกล่วงหน้าเพื่อมีเวลาในการเตรียมตัว โรงเรียนมีัคคุเทศก์น้อย แต่การจะเข้าไปก้าวกายมากก็จะดำเนินการไม่ได้ ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีความไม่ต่อเนื่องเพราะนักท่องเที่ยวมีจำนวนมาไม่สม่ำเสมอ นานๆ ครั้งถึงจะติดต่อมา เพราะทางโรงเรียนไม่มีระบบการดำเนินงานที่ชัดเจนว่ามีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร แผ่นประชาสัมพันธ์ก็จะเป็นเพียงแต่แนะนำของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยและดอยม่อนแจ่มเท่านั้น แต่จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจอื่นๆ แทบจะไม่มีกล่าวถึงเลย สิ่งเหล่านี้คือข้อมูลที่สะท้อนจากการบอก

เล่าคนในชุมชนและการสังเกตการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับ ที่กล่าวถึงผลที่ได้รับของชุมชนจากการท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่ดอยม่อนแจ่มในระดับที่น้อยมาก

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวของชุมชนยังต้องการส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาในอีกหลายๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งพื้นฐานที่จำเป็นต่อการบริโภคเช่นที่พัก ร้านอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

4.3.2 การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ศักยภาพ แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองหอย

นักวิจัยได้ใช้วิธีการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(PAR) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค ศักยภาพ แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ข้อมูลที่ได้มีดังนี้

4.3.2.1 ปัญหาและอุปสรรคการท่องเที่ยวของชุมชน

- นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเฉพาะบางจุด เช่นที่ม่อนแจ่ม การท่องเที่ยวไม่ได้กระจายไปยังส่วนอื่นในชุมชน โดยที่ม่อนแจ่มนั้น โครงการหลวงฯ ได้ซื้อที่ดินต่อจากชาวบ้าน เมื่อก่อนสภาพของม่อนแจ่มจะเป็นพื้นที่ปลูกฝัก แต่พอสตอเบอรี่เข้าไปก็จะยกเลิกปลูกฝัก และทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเวลาต่อมา ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวก็จะเป็นกลุ่มที่มีรายได้ระดับสูง การเข้ามาเที่ยวก็จะอยู่แต่ภายในรีสอร์ทเท่านั้น ทำให้ชาวบ้านไม่ได้รับผลประโยชน์จากสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว
- ขาดการประสานงานทำงานร่วมกันระหว่างชาวบ้านและศูนย์พัฒนาโครงการหลวงฯ ดังที่ผู้นำชุมชนท่านหนึ่งได้เล่าถึงการทำงานของโครงการหลวงบางครั้งทำแล้วไม่ได้แจ้งผู้นำชุมชนได้ทราบ หรือคนในชุมชนรู้ แล้วคนในชุมชนก็ไม่วินิจฉัย โดยปัญหาดังกล่าวต้นตอมาจากความขัดแย้งการทำงานระหว่างศูนย์ฯกับชุมชนในหลายเรื่อง เช่นการรับผลผลิตการเกษตร ป้อนน้ำบาดาล การไม่ปรึกษาหารือกับชาวบ้าน นโยบายของศูนย์ฯส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน เป็นต้น
- สถานที่ท่องเที่ยวถูกปล่อยให้รกร้างขาดการดูแลเช่นที่ดอยคว่ำล่อง ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ตำนานขุนหลวงวิลังกะ ปล่อยให้รกร้าง การเดินทางที่ไม่สะดวกเพราะถนนไม่ได้ลาดยางไว้ ปัญหาขยะระหว่างทาง ในช่วงหน้าแล้งควีนไฟป่าปกคลุมก่อให้เกิดมลพิษและบดบังทัศนียภาพ หรือเส้นทางเดินป่าภายในชุมชน ปัจจุบันสภาพรกร้าง แต่ก็พอเดินอยู่ได้บ้าง
- ที่ดินทำกินของชาวบ้านอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ชาวบ้านไม่มีกรรมสิทธิ์ครอบครองหรือการจัดการที่ดินของตนเองอย่างเต็มที่ เป็นสาเหตุให้การพัฒนาทรัพยากรไม่สามารถดำเนินได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

- ไม่มีหน่วยงาน/องค์กรระดับชุมชนที่สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเป็น หน่วยงาน/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เข้าถึงพื้นที่ดังกล่าวเนื่องด้วยไม่ใช่เขตพื้นที่พัฒนาท่องเที่ยว ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะมุ่งเน้นในบริเวณตั้งแต่ทางเข้ามาตำบลแม่แรม –ปางช้างแม่สา-สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ-ปากทางแม่สา ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอแม่ริมมากกว่า

- การท่องเที่ยวถือว่าเป็นสิ่งใหม่ของชาวบ้าน เพราะอาชีพหลักของชาวบ้านคือ เกษตรกรรม การท่องเที่ยวคืองานบริการ ที่จะต้องประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ในการ ดำเนินงาน สิ่งสำคัญที่จะเสริมสร้างการท่องเที่ยวของชุมชนได้ต้องปรับความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมใหม่

- โครงการหลวงไม่มีแผนนโยบายสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมเพราะ ไม่ใช่นโยบายหลักของศูนย์ฯ ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวโครงการหลวงจะเป็นสิ่งที่ดี แต่ยังขาดแผน ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีอาชีพ

- ขาดความร่วมมือกับภาคธุรกิจท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากการท่องเที่ยว ATV² ซึ่งเป็นรถที่ขับชมธรรมชาติมีการขับผ่านชุมชนแต่ไม่ได้แวะเข้าจอดหรือหยุดพักในชุมชนเลย จากการสอบถามพบว่าชาวบ้าน ATV มีการขับผ่านในชุมชนวันละหลายครั้ง จะมากสุดตอนช่วงสาย ถึงเที่ยงและจะค่อยลดลงในตอนบ่าย นั่นก็เท่ากับว่าชุมชนเป็นทางผ่านของธุรกิจการท่องเที่ยว ภาคธุรกิจหยิบยืมทรัพยากรของคนในท้องถิ่นเพื่อเสริมรายได้ให้แก่ตนเอง แต่ผลประโยชน์ไม่ได้ ตกถึงชุมชนเลยแม้แต่หน่อย

² มาจากคำเต็มว่า All Terrain Vehicle ซึ่งแปลกันตรงๆได้ว่า ATV คือพาหนะที่สามารถขับขึ้นเขาผ่านไปได้ทุก สภาพถนนนั่นเอง โดยมีการเริ่มใช้งาน และเรียกขานกันว่า ATV กันมานับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 ที่อเมริกา ซึ่ง ATV นั้นอาจจะมี 3 หรือ 4 ล้อ หรืออาจมีมากถึง 6 ล้อในกรณีที่มีความต้องการเป็นพิเศษ แต่ในปัจจุบันนั้นเราจะพบ ATV ในรูปแบบ 4 ล้อ ยกสูงกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการใช้งานนั้นก็เหมาะสำหรับไว้ใช้สมบุกสมบัน ขึ้นเขา ลงห้วย ตะลุยป่า ขับผ่านแม่น้ำตื้นๆ และอื่นๆตามแต่ที่จะทรมานเครื่องยนต์กันไป โดยส่วนใหญ่ที่พบเห็น ATV มักมีขุมกำลังมาจากรถมอเตอร์ไซด์เราดีใจเอง โดยมีขนาดการบริโภคน้ำมันเริ่มตั้งแต่ 50 cc. ไปจนถึง 500 cc. แล้วแต่กำลังแรงบิดที่ผู้ต้องการ แต่ในการใช้งานทั่วไปในสนาม ATV ตะลุยป่า ฝ่าธารน้ำตกนั้น พละกำลังจากเครื่อง 150 cc. ก็นับได้ว่ามากเกินพอ และขนาดลำตัวก็ไม่ใหญ่มากจนเหอะเหมือนอย่างรุ่นใหญ่ 200 cc. ขึ้นไป ทำให้การขับขึ้นเขาลงเขาลงได้โดยไม่ลำบากมากนัก ATV นั้นโดยปกติแล้วออกแบบมาให้ ขับขี่คนเดียว และใช้ความเร็วไม่สูงมากนักแต่ต้องการแรงฉุดกระชากเพื่อฝ่าอุปสรรคต่างๆซะมากกว่า ซึ่งจากการออกแบบให้มีล้อมากกว่า 2 ล้อนั้นเป็นการช่วยให้ ATV เป็นรถที่มีเสถียรภาพสูงในย่านความเร็วต่ำ บุกป่า ฝ่าดง (<http://www.theforrestpaintball.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2554)

- ชุมชนหาจุดดึงดูดการท่องเที่ยวไม่พบ ไม่รู้ว่าจะส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในทิศทางใด (ชุมชนไม่มีจุดขาย) ดังจะเห็นได้จากการสอบถามอดีตผู้นำชุมชนมีความเข้าใจของชุมชนต่อการท่องเที่ยวยังอยู่ในขอบเขตจำกัด เช่นอยากให้มีการท่องเที่ยวเหมือนหมู่บ้านมั่งคอดยปูย มีนักท่องเที่ยวมาเดินในหมู่บ้านเยอะๆ(เดินมาทำอะไร?) แต่เมื่อถามต่อไปว่าเมื่อมีนักท่องเที่ยวมาเยอะๆแล้วจะทำอย่างไรต่อ อันนี้ก็ไม่สามารถให้คำตอบได้

- ชุมชนไม่ตระหนักถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากกว่าอาชีพเกษตรกรรม งานเกษตรกรรมเห็นผลผลิตชัดเจน แต่การท่องเที่ยวคืองานบริการ หลักการบริการคือความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งโดยลักษณะพื้นฐานอุปนิสัยแล้วชาวม้งรักอิสระ ไม่ยอมใครง่าย เป็นตัวของตัวเอง รักพวกพ้อง ลักษณะสังคมแบบปิด ซึ่งแตกต่างกับงานบริการที่ต้องเอาใจ ความอดทนสูง ดังนั้นจึงเป็นต้องเป็นเรื่องค่อยเป็นค่อยไปในการปรับทัศนคติดังกล่าว

4.3.2.2 ศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว

- มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์เช่น ม้ง จีนฮ่อ มูเซอ ลีซอ ไทใหญ่ ในบริเวณเดียวกัน แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ไม่มีข้อขัดแย้งระหว่างกัน

- ความเข้มแข็งของวัฒนธรรมประเพณี จะเห็นได้จากพิธีสำคัญต่างๆยังคงได้รับการสืบทอดอยู่เช่นพิธีไหว้ผี การแต่งงาน งานศพ การเขียนผ้าไหม สิ่งที่ทำให้ประเพณีเหล่านี้ยังคงอยู่เพราะชาวม้งให้ความสำคัญและเคารพผู้อาวุโสมาก

- ผู้นำในชุมชนมีความเข้มแข็ง เสียสละ อดทน วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จะเห็นได้ว่าชุมชนหนองหอยซึ่งมีพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้กับตัวเมืองเชียงใหม่ การเดินทางเข้าออกชุมชนเป็นไปอย่างสะดวก ทำให้ความคิดความทันสมัยอย่างในเมืองมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนสูงด้วย ทำให้ผู้นำต้องปรับตัวเข้ากับสภาวะความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านจะคอยสอดส่องดูแลคนในชุมชนเป็นอย่างดี สามารถแยกแยะได้ว่าคนไหนเป็นคนนอกชุมชน และเฝ้าระวังปัญหาหาสาเหตุติด โดยเฉพาะในกลุ่มของวัยรุ่นในชุมชน ก็จะคอยตักเตือนอบรมสั่งสอนเมื่อเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆขึ้น ส่วนผู้นำอีกท่านหนึ่งที่ทำงานด้านการศึกษาคือนายสิทธิศักดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่เจ้าหลวงอุปถัมภ์ 2 จะเป็นแกนนำสำคัญๆในชุมชนหลายเรื่องโดยทำงานควบคู่ไปกับฝ่ายปกครอง การสนับสนุนกิจกรรมด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาให้ความรู้ เพราะท่านให้เหตุผลว่าตัวท่านเองก็อยู่ที่นี้มานาน อยากจะตอบแทนชุมชน และให้เยาวชนในชุมชนมีอนาคตที่ดี โดยหวังให้ได้รับการศึกษาในชั้นสูงสุด

- พื้นที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของแม่ริม เช่น น้ำตกแม่สา ฟาร์มกล้วยไม้ ศูนย์พฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าฯ ปางช้างแม่สา การเดินป่าชมธรรมชาติ ฯลฯ ความได้เปรียบตรงที่เส้นทางการท่องเที่ยวหลักของอำเภอแม่ริมอยู่ในบริเวณดังกล่าวทำให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประการสำคัญอยู่ที่ว่าจะดำเนินการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย (องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, ภาคเอกชน, ผู้นำ, ชารบ้าน) เพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างไร

- ชุมชนอยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่ มีระยะห่างจากตัวเมืองประมาณ 40 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 45 นาทีเท่านั้น การคมนาคมที่สะดวกเพราะไม่ค่อยลาดชัน ใช้รถได้ทุกประเภท

- เกษตรผสมผสาน
- เกษตรหลากหลาย
- มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ
- จัดตารางเวลาในการดูงาน
- จัดทำปฏิทินดูงานของหมู่บ้าน
- มีลานแสดงวัฒนธรรม จำลองความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวม้ง
- พื้นที่การเกษตรจำลอง (ขายได้ด้วย)
- ขอความร่วมมือจากชาวนาน, องค์การบริหารส่วนตำบล, จังหวัด
- การท่องเที่ยวเกษตร สวนสตรอเบอรี่ สวนองุ่น
- วัฒนธรรมและประเพณี เช่น โยนลูกช่วง เล่นลูกข่าง เดี๋รำม้ง เป่าแคน ล้อเลื่อน

เป็นต้น

4.3.2.3 ความต้องการของชุมชนจากการท่องเที่ยว

- การท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
- การมีส่วนร่วมของชุมชน
- ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ชุมชน
- จุดเด่น การเกษตรปลอดสารพิษ เกษตรตามฤดูกาล
- ต้องมีแหล่งเงินทุนสนับสนุน
- การแสดงแต่ละรอบมากเกินไปทำให้นักแสดงเหนื่อย
- ขาดพื้นที่ในการจัดทำ
- ด้านการเกษตร

- การแสดงของชาวบ้าน ด้านประเพณี โดยให้กลุ่มหนุ่มสาวอิงกับม่อนม่วน ม่อนแจ่ม
- กลุ่มแม่บ้านโฮทอป กระเป่า ตู๊กตา ผลิตภัณฑ์ ปัญหาคือไม่มีตลาดรองรับ
- โฮมสเตย์
- ส่งเสริมให้กลุ่มหนุ่มสาว เป็นผู้บริหารจัดการ โค้ด
- ต้องการแหล่งทุนสนับสนุน
- ต้องมีคนที่มีความรู้ในด้านเกษตร วัฒนธรรม ท่องเที่ยว มาเริ่มต้นทำ (คนของชุมชน)
- ต้องมีคนที่มีการศึกษามาจัดทำสื่อต่างๆ สำหรับประชาสัมพันธ์ (คนของชุมชน)
- พื้นที่ในการจัดทำ
- ต้องมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน มาสนับสนุน

4.3.2.4 ปัญหาที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว

- น้ำเพื่อการเกษตรน้ำแล้งในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม ทุกปี
- การท่องเที่ยวไม่ได้สร้างรายได้ให้ชาวบ้านเลย
- ปัญหารถ ATV
- ขาดงบประมาณสนับสนุน
- ขาดความเสถียรของชาวบ้าน
- ชาวบ้านมีอาชีพเดิมอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องทำท่องเที่ยว

4.3.2.5 การพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

- ต้องการแหล่งทุนสนับสนุน
- ต้องมีคนที่มีความรู้ในด้านเกษตร วัฒนธรรม ท่องเที่ยว มาเริ่มต้นทำ (คนของชุมชน)
- ต้องมีคนที่มีการศึกษามาจัดทำสื่อต่างๆ สำหรับประชาสัมพันธ์ (คนของชุมชน)
- พื้นที่ในการจัดทำ
- ต้องมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน มาสนับสนุน
- การให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้แก่การเสนอข้อคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ (การสำรวจความเห็นของประชาชน)
- ระดมความคิดร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโครงการหลวง ภาครัฐกิจเอกชน ร่วมวางแผนการส่งเสริมท่องเที่ยวของชุมชน (ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความเห็น)

- นำเสนอแนวทาง แผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ศักยภาพ แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหนองหอย พบว่าประชาชนมีความสนใจและตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวมากเพราะเห็นประโยชน์ และรายได้ที่มาจากการท่องเที่ยว แต่ชุมชนยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุนที่ยังไม่เพียงพอในด้านการประชาสัมพันธ์ งบประมาณลงทุนเพื่อรองรับการบริการแก่นักท่องเที่ยว และการสร้างจุดเด่นให้เป็นเอกลักษณ์ชุมชน

4.4 ผลการสำรวจความคิดเห็นความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนหมู่บ้านหนองหอย (รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์โปรดดูในภาคผนวก)

วัตถุประสงค์การสำรวจความคิดเห็นในครั้งนี้เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านหนองหอยด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวว่ามีทัศนคติ ความคิดเห็นเป็นอย่างไรข้อมูลดังกล่าวจะได้นำเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 300 คน โดยเป็นเพศชายจำนวน 154 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 51.3 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 146 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.7 ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในหมู่บ้านหนองหอย ตามตาราง มีดังนี้

ตารางที่ 2 : จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

กิจกรรมการมีส่วนร่ว ม	ระดับความคิดเห็น										ค่าเฉลี่ย
	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. แลกเปลี่ยน เสนอความคิดเห็น กับเพื่อนบ้านเรื่อง การพัฒนาชุมชน ในศูนย์โครงการ หลวงหนองหอย	31	11.0	28	9.9	135	47.7	59	20.8	30	10.6	3.10

2. แลกเปลี่ยน เสนอความคิดเห็น กับเจ้าหน้าที่รัฐ เรื่องการพัฒนา ชุมชนในศูนย์ โครงการหลวง หนองหอย	34	12.2	61	21.9	111	39.9	50	18.0	22	7.9	2.87
3. เสนอความ คิดเห็นในที่ประชุม ชุมชนในศูนย์ โครงการหลวง หนองหอย	49	17.9	46	16.8	104	38.0	59	21.5	16	5.8	2.81
4. วางแผนจัด กิจกรรมการ ท่องเที่ยว	39	14.4	83	30.6	77	28.4	57	21.0	15	5.5	2.73
5. ร่วมบริจาคเงิน หรือวัสดุอุปกรณ์ ในการพัฒนา สภาพแวดล้อม และร่วมกันพัฒนา	39	14.2	54	19.7	113	41.2	54	19.7	14	5.1	2.82
6. ร่วมมือร่วมใจใน การพัฒนา สภาพแวดล้อมและ ร่วมกันพัฒนาการ ท่องเที่ยวในชุมชน	15	5.5	44	16.0	103	37.5	79	28.7	34	12.4	3.27
7. การเข้าร่วมดูแล รักษาผลประโยชน์ ของชุมชนในศูนย์ โครงการหลวง หนองหอย	31	11.3	66	24.1	97	35.4	52	19.0	28	10.2	2.93
8. เข้าร่วม กิจกรรมการ ท่องเที่ยวในชุมชน ที่จัดขึ้น	32	11.7	47	17.2	104	38.1	68	24.9	22	8.1	3.00
9. ปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์หรือ มาตรฐานที่กำหนด ไว้	14	5.1	39	14.2	130	47.4	61	22.3	30	10.9	3.20
10. หาแนวทางใน การปรับปรุง กิจกรรมการ	33	12.1	41	15.0	109	39.9	63	23.1	27	9.9	3.04

ท้องเที่ยวในชุมชน ที่จัดขึ้น											
11. ติดตามและ ประเมินผลด้าน การท่องเที่ยวใน ชุมชน	42	15.3	54	19.7	100	36.5	61	22.3	17	6.2	2.84
12. ร่วมกันจัดการ การท่องเที่ยวตาม หลักหลักเศรษฐกิจ พอเพียง โดยใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และมรดกทาง วัฒนธรรม และ ทางธรรมชาติ	18	6.6	33	12.0	103	37.6	67	24.5	53	19.3	3.38

หมายเหตุ : ช่วงเกณฑ์ประเมินระดับความคิดเห็น ได้แก่ 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด , 1.81 – 2.60 = น้อย , 2.61 – 3.40 = ปานกลาง , 3.41 – 4.20 = มาก และ 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

สรุปการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับของความต้องการการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นกิจกรรมการวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาความต้องการโดยเฉลี่ยในแต่ละกิจกรรมการมีส่วนร่วมพบว่า กิจกรรมที่ส่วนใหญ่มีความต้องการสูงสุดคือ ร่วมกันจัดการการท่องเที่ยวตามหลักหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 3.38) รองลงมาคือ ร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสภาพแวดล้อมและร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.27) ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ (ค่าเฉลี่ย = 3.20) แลกเปลี่ยนเสนอความคิดเห็นกับเพื่อนบ้านเรื่องการพัฒนาชุมชนในศูนย์โครงการหลวงหนองหอย (ค่าเฉลี่ย = 3.10) หาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่จัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 3.04) และ เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่จัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 3.00) ตามลำดับ ในขณะที่กิจกรรมที่ส่วนใหญ่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ วางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 2.73)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะพบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมของทุกกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป และค่าเฉลี่ยเกินกึ่งหนึ่งทุกกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ มีความต้องการในการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว โดยกลุ่มตัวอย่างได้เสนอสภาพของปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ดังนี้

- 1) สภาพของปัญหาและอุปสรรค

- ขาดหน่วยงานหลักที่จะมาดูแลและรับผิดชอบ
 - นักท่องเที่ยวมีน้อย
 - สภาพของพื้นที่ที่ไม่สมบูรณ์และเป็นอุปสรรค เช่น ถนนขรุขระ พื้นถนนไม่สม่ำเสมอ
- 2) ความต้องการในการแก้ไขปัญหา
- หาหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ และ ดูแลอย่างจริงจัง
 - ร่วมมือร่วมใจกันทั้งชาวบ้านในชุมชน และ นักท่องเที่ยว
 - ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้แหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น
- 3) ข้อเสนอแนะ และความต้องการด้านอื่นๆ
- แหล่งเงินทุนในการช่วยเหลือ ดูแล และบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว
 - ทุกคนในชุมชนเป็นแรงสำคัญในการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และถือเป็นสมบัติของทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษา

4.5 ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในหมู่บ้านหนองหอย

(รายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ฉบับสมบูรณ์โปรดดูในภาคผนวก)

ผลการสำรวจในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ถึงลักษณะ พฤติกรรม ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา อุปสรรคของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในหมู่บ้านหนองหอย เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานในการที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาาร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมจากฐานข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 90 คน เป็นเพศชาย จำนวน 39 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.3 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 51 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 56.7

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาได้แก่ ธุรกิจส่วนตัว และ รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 25.9 และ 17.6 ตามลำดับ ในขณะที่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 1.2

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 -40 ปี และ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.4 และ 18.2 ตามลำดับ ในขณะที่อายุ 20 ปี หรือต่ำกว่าพบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.1

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001 -20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.4 รองลงมาคือ 50,000 บาทขึ้นไป 20,001 -30,000 บาท และ ไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.2, 18.8 และ 17.6 ตามลำดับ ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้ 40,001-50,000 บาท พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.2

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมาเป็นนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 32.2 และ 6.7 ตามลำดับ ในขณะที่มาจากภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ภาคใต้น้อยที่สุด

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะไปเที่ยวภูเขา/ป่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.1 รองลงมาคือไปเที่ยวทะเล คิดเป็นร้อยละ 36.0 ในขณะที่แม่น้ำลำคลอง น้ำตกและโบราณสถาน พบน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 1.1

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวจากการที่มีบุคคลแนะนำมา โดยคิดเป็นร้อยละ 65.2 ในขณะที่รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวจากสื่อบนอินเทอร์เน็ต และหนังสือแนะนำแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 30.3 และ 2.2 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวและพักค้างในที่แห่งนี้เป็นครั้งแรก โดยคิดเป็นร้อยละ 87.4 รองลงมาคือ ปีละ 2 -3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.3 ในขณะที่มาเที่ยวปีละ 4 -5 ครั้ง และ 6 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.1

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวโดยมีค่าใช้จ่าย 5,001 บาทขึ้นไป ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาคือ มีค่าใช้จ่าย 1,001- 3,000 บาท และ มีค่าใช้จ่ายไม่เกิน 1,000 บาท โดยคิดเป็นร้อยละ 31.0 และ 27.6 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาท่องเที่ยวในครั้งนี้อย่างน้อย 1 วัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาคือ ใช้เวลา 4 วันขึ้นไป และ ใช้เวลา 2-3 วัน โดยคิดเป็นร้อยละ 28.1 และ 23.6 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาท่องเที่ยวโดยได้ทำท่องเที่ยวรอบๆบริเวณชุมชน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 55.7 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เจาะจงที่จะเลือกมาเที่ยวสถานที่แห่งนี้ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 53.4

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สัมผัสความสวยงามของธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 81.1 รองลงมาคือ พักรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 70.0 เยี่ยมชมแปลงเกษตร คิดเป็นร้อยละ 64.4 เก็บสตอเบอรี่ คิดเป็นร้อยละ 43.3 ในขณะที่วัตถุประสงค์เพื่อพักแบบกางเต็นท์ พบเป็นส่วนน้อยซึ่งคิดเป็นร้อยละ 16.7

ในด้านความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการท่องเที่ยวในชุมชนหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ตามตารางมีดังนี้

ตารางที่ 3: จำนวน ร้อยละ และ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวในชุมชน

รายการ	ระดับความพึงพอใจ										ค่าเฉลี่ย
	น้อยที่สุด		น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลด้านการท่องเที่ยว	1	1.1	6	6.8	32	36.4	40	45.5	9	10.2	3.57
ลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว	0	0	7	8.0	29	33.0	41	46.6	11	12.5	3.64
ความชัดเจนของป้ายบอกทาง	2	2.3	9	10.3	41	47.1	26	29.9	9	10.3	3.36
ความสะดวกในการเดินทาง	2	2.3	11	12.6	40	46.0	26	29.9	8	9.2	3.31
ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว	0	0	2	2.3	22	25.0	30	34.1	34	38.6	4.09
ความสมบูรณ์ของธรรมชาติ	0	0	2	2.3	16	18.2	29	33.0	41	46.6	4.24
การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ	0	0	1	1.1	39	44.8	39	44.8	8	9.2	3.62
การมีส่วนร่วมของชุมชน	0	0	2	2.3	41	47.7	36	41.9	7	8.1	3.56
นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม/ชื่นชมธรรมชาติ	0	0	2	2.3	31	36.0	38	44.2	15	17.4	3.77
การสร้างโอกาสให้กับชุมชน	0	0	4	4.7	20	23.5	43	50.6	18	21.2	3.88
ความรับผิดชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม	0	0	7	8.1	39	45.3	34	39.5	6	7.0	3.45

ความน่าสนใจ ของกิจกรรม	0	0	7	8.3	36	42.9	35	41.7	6	7.1	3.48
ความเหมาะสม ของค่าบริการ/ กิจกรรม	0	0	7	8.3	40	47.6	33	39.3	4	4.8	3.40
การบริการของ พนักงาน	1	1.2	5	6.0	34	40.5	39	46.4	5	6.0	3.50
ภาพรวมในการ ให้บริการด้าน ท่องเที่ยว บริการ กิจกรรม	0	0	3	3.7	30	36.6	38	46.3	11	13.4	3.70
ความเหมาะสม ของร้านจำหน่าย ของที่ระลึก	0	0	7	8.4	48	57.8	27	32.5	1	1.2	3.27
ของที่ระลึกมี ความหลากหลาย	0	0	17	20.2	48	57.1	16	19.0	3	3.6	3.06
ความเหมาะสม ของราคาของที่ ระลึก	0	0	11	12.9	50	58.8	23	27.1	1	1.2	3.16
การบริการของ พนักงานผู้ จำหน่ายของที่ ระลึก	0	0	8	9.4	41	48.2	35	38.8	3	3.5	3.36
กระบวนการ โดยรวมของการ ให้บริการของร้าน จำหน่ายของที่ ระลึก	0	0	8	9.5	44	52.4	29	34.5	3	3.6	3.32
รูปแบบการ ส่งเสริมการขาย ของที่ระลึก	1	1.2	7	8.3	48	57.1	27	32.1	1	1.2	3.24

หมายเหตุ : ช่วงเกณฑ์ประเมินระดับความพึงพอใจ ได้แก่ 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด , 1.81 – 2.60 = น้อย , 2.61 – 3.40 = ปานกลาง , 3.41 – 4.20 = มาก และ 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับของความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งพบในรายการทั้งสิ้น 13 รายการ เมื่อพิจารณาความต้องการโดยเฉลี่ยในแต่ละกิจกรรมการมีส่วนร่วมพบว่า กิจกรรมที่ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจสูงที่สุดคือ ความสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 4.24) รองลงมา

ได้แก่ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 4.09) การสร้างโอกาสให้กับชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.88) นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม / ชื่นชมธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 3.77) ภาพรวมในการให้บริการด้านท่องเที่ยว บริการ กิจกรรม (ค่าเฉลี่ย = 3.70) ลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 3.64) การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 3.62) ตามลำดับ ในขณะที่กิจกรรมที่ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ของที่ระลึกมีความหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย = 3.06)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะพบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวของทุกกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป และค่าเฉลี่ยเกินกึ่งหนึ่งในทุกกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในชุมชนหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าแนวโน้มการท่องเที่ยวยังสามารถขยายตัวได้อีกมาก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 77.9 รองลงมาเห็นว่า แนวโน้มการท่องเที่ยวขยายตัวได้เพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 15.1

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาการท่องเที่ยวที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 14.4 รองลงมาได้แก่ ปัญหามาตรฐานของคุณภาพสินค้า/บริการ จำนวนนักท่องเที่ยวมีมากเกินไป ความไม่สะดวกในการเดินทาง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 11.1

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนหนองหอยเหมาะที่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คิดเป็นร้อยละ 61.4 รองลงมาเห็นว่าเหมาะที่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 21.7 ในขณะที่เห็นว่าน่าจะเหมาะสำหรับเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 9.6 และ 7.2 ตามลำดับ

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นดังกล่าวทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในหมู่บ้านหนองหอย ซึ่งนักวิจัยได้นำผลการศึกษาดังกล่าวนำเสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อร่วมกันคิดหาแนวทางในการพัฒนาท่องเที่ยวของชุมชนแบบมีส่วนร่วมต่อไป

4.6 กระบวนการพัฒนาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหนองหอย

หน้าที่หลักของการวิจัยไม่เพียงแต่ศึกษาหรือแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น หากงานวิจัยนั้นได้ข้อมูลขึ้นมาเพื่อที่จะนำมาแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการงานวิจัยนั้นก็จะมีความค่าและบรรลุผลการวิจัยมากขึ้น โครงการวิจัยนี้ก็เช่นเดียวกัน ในขั้นตอนต้น การนำเสนอโครงการวิจัย นักวิจัยตั้งวัตถุประสงค์เพียงแต่ความต้องการด้านข้อมูลและการ

เก็บรวบรวมจากระเบียบวิธีวิจัยตามข้อเสนอโครงการเท่านั้น แต่เมื่อนักวิจัยได้ลงพื้นที่มากขึ้น ได้รับทราบข้อมูลจากพื้นที่มากขึ้น ขอบเขตการดำเนินงานจึงเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เพราะสิ่งหนึ่งที่ชุมชนคาดหวังว่างานวิจัยจะมาช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา สนองความต้องการของชุมชนได้ด้วย จึงเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่งานวิจัยต้องตอบสนองและความต้องการของท้องถิ่นตามหลักพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

4.6.1 การดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการท้องถิ่นเพื่อชุมชน

ภายหลังที่ได้นำเสนอผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลสำรวจความคิดเห็นแล้ว นักวิจัยได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับแกนนำหมู่บ้านหลายครั้งเพื่อหาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน นายสุรินทร์ เตชะเลิศพนา ผู้ใหญ่บ้านหนองหอย มีแนวคิดที่จะจัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เพราะการมีคณะกรรมการจะสามารถทำงานเป็นกลุ่ม สร้างเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมและมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน การทำงานก็จะมีประสิทธิภาพขึ้นด้วย ผู้ใหญ่บ้านเองก็มีแนวคิดนี้มานานแต่ยังไม่สามารถรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกันได้ สอดคล้องกันกับกรที่ชุดโครงการวิจัยได้ดำเนินการลงในพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล การทำเวที ทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวทั้งทางตรงและทางอ้อม ในที่สุดผู้ใหญ่บ้านก็สามารถที่จะรวมตัวและจัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินการได้สำเร็จในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 เพื่อจะดำเนินการบริการแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว รายชื่อคณะกรรมการท้องถิ่นมี ดังนี้

1. นายสุรินทร์ เตชะเลิศพนา ประธาน
2. นายสัญญา เมธานันกุล รองประธาน
3. นายจิรศักดิ์ เตชะเลิศพนา รองประธาน
4. นายเจริญ พานิชหิรัญกุล เลขานุการ
5. นายมานัส โชคคติกุล เกรียน
6. นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์ กรรมการ
7. นายมานิช แสงเพชรไพบูลย์ กรรมการ
8. นายกัมพล นทีไพรวัลย์ กรรมการ
9. นายสุชาติ เตชะเลิศพนา กรรมการ
10. นายสมบัติ นทีไพรวัลย์ กรรมการ
11. นายสัญญา เมธานันกุล กรรมการ
12. นายแดง เตชะเลิศพนา กรรมการ
13. นายยิ่ง เตชะเลิศพนา กรรมการ

14. นายย่งเซ่ง เตชะเลิศพนา กรรมการ
15. นายฟือ เตชะเลิศพนา กรรมการ
16. นายจิรยุทธ เตชะเลิศพนา กรรมการ
17. นายจ้าง เตชะเลิศพนา กรรมการ
18. นายหลือ เตชะเลิศพนา กรรมการ
19. นายฮ้อ เตชะเลิศพนา กรรมการ

*หมายเหตุ จำนวนกรรมการอาจมีเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

กิจกรรมที่คณะกรรมการจะนำมาบริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่

- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตั้งอยู่หน้าม่อนแจ่ม แคมป์ปิ้ง รีสอร์ท
- นันทรมธรรมชาติบริเวณอุทยาน-หลุมดำข้าง-ดอยม่อนล่อง
- บริการเต็นท์ที่พักดอยม่อนล่อง และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

จัดสร้างห้องน้ำและห้องสุขา จัดหาไฟไม้ก่อกองไฟ ตะเกียงไม้ไฟ จัดเวรยามคอยดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวบนดอยม่อนล่อง เป็นต้น

รูปภาพที่ 6 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวซึ่งจัดตั้งโดยชุมชน
(ที่มา: ผู้เขียน)

รูปภาพที่ 7 การบริการรถนำเที่ยวของชุมชน

รูปภาพที่ 8 การอำนวยความสะดวกและบริการเดินเท้าแก่นักท่องเที่ยวบนดอยม่อน
ล่องของชาวบ้าน

(ที่มา: ผู้เขียนและคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองหอย ตามลำดับ)

4.6.2 สร้างสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน

จากผลสำรวจความคิดเห็นของท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในชุมชนหนองหอย พบว่าป้ายบอกทางมีน้อย นักท่องเที่ยวไม่ทราบแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่อื่นๆ รู้จักแต่มีน้อยแค่เพียงจุดเดียว ซึ่งผลจากการสำรวจนักวิจัยได้นำเสนอต่อคณะกรรมการและมีการประชุมร่วมกันได้ว่า คณะกรรมการควรมีจัดทำป้ายบอกทางให้ชัดเจน แผนพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน การจัดทำสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยโครงการวิจัยจะมีหน้าที่ดำเนินการและสนับสนุนงบประมาณตัวอย่างสารคดีและแผนพับประชาสัมพันธ์ (โปรดดูในภาคผนวก) คณะกรรมการตรวจสอบข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะ ประสานงานในเรื่องสถานที่ บุคลากร อำนาจ ความสะดวกในการดำเนินการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่นจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหนองหอย เป็นต้น

รูปภาพที่ 9 การประชุมและวิพากษ์ร่วมกับคณะกรรมการในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน (ที่มา: ผู้เขียน)

4.6.3 โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

เป็นผลมาจากการดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การสำรวจความต้องการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ในการเสริมสร้างความรู้เบื้องต้นด้านการท่องเที่ยวโดย ได้รับเกียรติจาก อาจารย์วรพล วัฒนเหลืออรุณ อาจารย์ประจำหลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรม สาขาสหวิทยาการสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มาเป็น

วิทยาการการให้ความรู้ การดำเนินโครงการฝึกอบรมฯ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2554 ณ ห้องประชุมศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (เอกสารประกอบโครงการฝึกอบรมฯ ดูในภาคผนวก ข) มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการประมาณ 50 (รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมฯ ดูในภาคผนวก ค) คน มีกิจกรรมโดยแบ่งกลุ่มต่างๆตามประเด็นเพื่อเสนอจุดเด่นของชุมชนจากการทำกิจกรรมระดมความคิด สรุปผลข้อมูล ดังนี้

กลุ่ม 1 โครงการหลวง

- โครงการหลวงหนองหอยได้เข้ามาพัฒนาหมู่บ้านประมาณปีพ.ศ. 2526
- เมื่อก่อนชาวบ้านทำอาชีพปลูกฝิ่น
- ส่งเสริมการปลูกผัก วิธีการปลูก การดูแลรักษา และรับซื้อผลผลิต
- ปัจจุบันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงธรรมชาติและวิถีชีวิตชาวบ้าน
- ให้โอกาสศึกษา

กลุ่ม 2 วิถีชีวิตชุมชน

- ทำการเกษตร เช่น ปลูกเมืองหนาว ดอกไม้เมืองหนาว ไม้ผล ปลูกผักในโรงเรือน เช่นพริกหวาน องุ่น กล้วยเลี้ยง สตอเบอร์รี่
- กิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ปีใหม่ม้ง เลี้ยงเจ้าที่ เลี้ยงหัวน้ำ พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีรับขวัญเด็กเกิดใหม่ พิธีต่ออายุผู้สูงอายุ พิธีทำศาลรับขวัญ พิธีดื่มเหล้าแบบม้ง

กลุ่ม 3 แหล่งท่องเที่ยวบ้านหนองหอย

- สวนสตรอเบอร์รี่(สวนพ่อหลวง) ช่วงเดือนพฤศจิกายน-เมษายน ของทุกปี
- สวนองุ่นไร่เมล็ด (สวนนายอนันต์) ช่วงเดือน สิงหาคม-กันยายน และธันวาคม-เมษายน
- แปลงงานวิจัยผักเมืองหนาว (โครงการหลวง) ตลอดทั้งปี แปลงผลิต วิจัย ผักไฮโดรฯ ผักอินทรีย์ สมุนไพรเมืองหนาว
- แปลงผลิตผักแบบขึ้นบันได (หมู่บ้าน) ตลอดทั้งปี
- วิถีชีวิตชนเผ่าในหมู่บ้าน ทุกวัน กินวอ(ปีใหม่ม้ง) ธันวาคม-มกราคม
- ดอยม่อนคว่ำล่อง (ประวัติชุมชนหลวงวิรังคะ) จุดชมวิวดูตลอดทั้งปี
- หลุมดักช้าง (ประวัติศาสตร์การจับช้างป่า) ดูสถานที่ได้ตลอดทั้งปี
- ดอยม่อนแจ่ม จุดชมวิว ไม้ดอกเมืองหนาว ตลอดทั้งปี
- จุดขายของที่ระลึกหมู่บ้าน จุดบริการนำเที่ยว ตลอดทั้งปี อยู่ในพื้นที่ดอยม่อนแจ่ม

กลุ่ม 4 ภูมิปัญญาชาวบ้าน/ ปราชญ์ชาวบ้าน

- ในหมู่บ้านของเรานี้จะมีช่างสำหรับตีมีดและจอบสำหรับใช้ในการเกษตร
- ภูมิปัญญาคนเฒ่าคนแก่สมัยก่อนนั้นจะหาก่อนหินขนาดพอตีมาเจาะรูเอาไว้ใช้สำหรับไม้ข้าวโพด
- ใช้ไม้ไผ่มาทำเป็นแคนใช้สำหรับเป่าในงานรื่นเริงและต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองและยังใช้เป่าในงานศพอีกด้วย
- เอาไม้มาทำเป็นลูกข่างใช้เล่นกันในงานปีใหม่ที่มีการละเล่นกันทุกปีและปีใหม่ของเราจะจัดขึ้นอยู่ระหว่างเดือนธันวาคม-มกราคม (ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ของทุกปี)

กลุ่ม 5 ของดีและของที่ระลึก OTOP

- นักท่องเที่ยวที่ได้มาในหมู่บ้านหนองหอยนี้ในขากลับหมู่บ้านของเรามีสินค้าที่จะนำไปเป็นของที่ระลึกและของฝากกลับบ้าน ซึ่งมี 3 อย่างด้วยกัน คือ
- ผ้าลายปัก ลายต่างๆที่ชาวบ้านคิดและถักขึ้นมาเอง
- ชุดประจำเผ่า มีลักษณะสวยงามและเข้าให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปกัน กระเป๋าเย็บเอง จำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปฝากคนที่บ้านอีกด้วย

รูปภาพที่ 10-11 การประชุมเชิงปฏิบัติการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
(ที่มา: ผู้เขียน)

4.7 การนำผลการวิจัยไปใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้ถูกนำไปปรับใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนแม่เจ้าหลวงอุปถัมภ์ 2 หมู่บ้านหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ดอยม่อนलों มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนได้เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระสำคัญของแผนฯ ครอบคลุมความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ ส่งผลต่อวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของตนเอง เป้าหมายของรายวิชานี้ นักเรียนสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อ สังคม ชุมชนอย่างไร ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนัก รู้คุณค่า ห่วงแหน เกิดความภูมิใจ และหาแนวทางในการอนุรักษ์ท้องถิ่นของตนเอง

กระบวนการจัดทำแผนฯ นักวิจัยได้ดำเนินการร่วมกับคณะครูในโรงเรียนได้แก่อาจารย์ปราณี แสงปุกและอาจารย์สิงห์พร แสงพระราม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและจัดทำร่างหลักสูตรร่วมกัน ผลจากการดำเนินงานครั้งนี้ได้แผนฯ ในเบื้องต้น ซึ่งทางโรงเรียนจะมี

คณะกรรมการนำแผนดังกล่าวไปปรับปรุงให้เหมาะสมและคาดว่าจะนำไปบรรจุในหลักสูตรภาคการศึกษาที่ 1/ 2555(รายละเอียดแผนดูในภาคผนวก จ) นอกจากนั้นผู้วิจัยและครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกันเพื่อที่สามารถนำความรู้จากการวิจัยไปพัฒนาเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนในด้านการฝึกอบรมให้นักเรียนเป็นมัคคุเทศก์น้อยโดยให้ดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในระดับต่อไป

รูปภาพที่ 12 การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกับคณะครูโรงเรียนแม่เจ้าหลวงอุปถัมภ์ 2
(ที่มา: ผู้เขียน)

ภาพที่ 13 แผนที่แสดงการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองหอย
(ที่มา: คณะกรรมการการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองหอย)

